

శ్రీ పయ్యావుల కేశవ్

గౌరవనీయ ఆర్థిక శాఖామాత్యుల వారి ప్రసంగం

ఫిబ్రవరి 28, 2025

గౌరవనీయ అధ్యక్షా!

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను మన రాష్ట్ర బడ్జెట్ను మీ అనుమతితో గౌరవ సభ ముందు ప్రతిపాదిస్తున్నాను. ఈ బడ్జెట్ ను ప్రవేశపెట్టడం నాకు దక్కిన గౌరవంగా భావిస్తున్నాను.

2. కానీ, ఆర్థిక విధ్వంసకర పరిస్థితులలో బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టడమంటే, ఎంతో క్లిష్టతరమైన అంశంగానే పరిగణిస్తున్నాం. క్లిష్టతరం అని ఎందుకు అంటున్నామంటే.. ప్రతీ శాఖలోనూ ఆర్థిక అరాచకం చేశారు గత పాలకులు. దీంతో ఆయా శాఖలలో లెక్కలను ఓ కొలిక్కి తీసుకురావడానికి చాలా శ్రమించాల్సి వచ్చింది.

3. ఆర్థిక అరాచకం అని మేం చెప్పడం కాదు.. నీతి ఆయోగ్ తన నివేదికలోనే వెల్లడించింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ రుణ సామర్థ్యం సున్నాకు చేరుకుందని అంటే మన రాష్ట్రం ఇక అప్పు తీసుకునే వీలు లేని స్థితికి చేరుకుందని వెల్లడించింది. అంటే భారత దేశం మొత్తంలో అప్పు తీసుకునే శక్తి లేని ఏకైక రాష్ట్రంగా మన రాష్ట్రం మిగిలింది. ఈ పరిస్థితులలో బడ్జెట్ను ఎలా రూపొందించాలని తలలు పట్టుకుంటున్న స్థితిలో ముఖ్యమంత్రి గారు చెప్పిన మాటలే మార్గదర్శకంగా నిలిచాయి అధ్యక్షా...! 'అణుదాడిలో విధ్వంసమైన హిరోషిమా నగరం లేచి నిలబడగా లేనిది.. ఆర్థిక విధ్వంసం

జరిగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ ను తిరిగి నిలబెట్టలేమా..?' అన్న మాటల స్ఫూర్తితో ఈ బడ్జెట్ రూపొందింది అధ్యక్షా...!

4. గత ఏడాది మన రాష్ట్ర ప్రజలు ఎన్.డి.ఎ. కూటమిపై విశ్వాసం ఉంచి నవ శకానికి నాంది పలికారు. రాష్ట్ర ప్రజలు ఈ అపూర్వమైన తీర్పుతో, రాష్ట్రాన్ని సరైన మార్గంలో నడిపించి, వారి ఆకాంక్షలను నెరవేర్చాల్సిన గురుతర బాధ్యతను మా ప్రభుత్వానికి అప్పగించారు. ఈ ఏకపక్ష తీర్పు 'బ్రాండ్ ఆంధ్ర' పునర్నిర్మాణంలో మా నిబద్ధతకు పునరుత్తేజాన్ని ఇచ్చింది.

5. గత ప్రభుత్వం తమ ఐదేళ్ల పాలనలో సామాన్యులు ప్రశాంతంగా బ్రతకలేని భయానక మరియు అభద్రతా వాతావరణాన్ని సృష్టించింది. గత పాలకుల పాలన అంతా నిర్లక్ష్యం, విధ్వంసం, భావితరాల భవిష్యత్ వినాశనంగా వర్ణించవచ్చు. ఈ విషయాన్ని మనందరం నిరంతరం గుర్తుంచుకోవాలి. రాష్ట్ర విభజన తర్వాత మన రాష్ట్ర పౌరులు ఎంతో శ్రమకోల్పి ముందడుగు వేశారు. రాష్ట్ర విభజన తర్వాత ఎన్ని ఇబ్బందులు ఎదురైనా 2014-19 మధ్య కాలంలో మన రాష్ట్రం మునుపెన్నడూ చూడని రెండంకెల వృద్ధిని సాధించడమేకాక ప్రజల ఆకాంక్షలను నెరవేర్చింది.

6. అయితే 2019లో వచ్చిన ప్రభుత్వం రాష్ట్ర పురోభివృద్ధికి అడ్డుకట్ట వేసింది. వారి చర్యలతో రాష్ట్ర అభివృద్ధి పురోగమనబాట నుండి తిరోగమన బాట పట్టింది. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలు దెబ్బతిన్నాయి. పరిశ్రమలను రాష్ట్రం నుంచి తరిమేశారు. యువత దిక్కుతోచని స్థితికి వెళ్ళింది. రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ కుదేలయ్యింది. ప్రజా సంక్షేమాన్ని మరచి కక్ష సాధింపు రాజకీయాలు, ప్రతిపక్షాల నోళ్లు మూయించటం పైనే గత ప్రభుత్వం దృష్టి సారించింది.

ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రభుత్వ మార్పు అనేది ఒక సాధారణమైన విషయం. అయితే గత ఐదేళ్ల అవినీతి, అసమర్థ పాలనలో ఎదుర్కొన్న కష్టనష్టాల తరువాత 2024లో రాష్ట్ర ప్రజలు తమ జీవితాల గురించే కాకుండా వారి పిల్లల భవిష్యత్తు కూడా ఆలోచించి ఇచ్చినది ఈ అద్భుతమైన తీర్పు.

7. 93 శాతం సీట్లు, 57 శాతం ఓట్ల అసాధారణ మెజారిటీతో ప్రజలు వారి పిల్లల భవిష్యత్తు మరియు సంరక్షణ బాధ్యతలను మా ప్రభుత్వానికి అప్పగించారు. మా ప్రభుత్వం అధికారం చేపట్టిన తర్వాత మన రాష్ట్ర పరిస్థితులను సమీక్షించి, లోతైన విశ్లేషణలు జరిపి శ్వేతపత్రాల ద్వారా గత ప్రభుత్వ దుష్పరిపాలనను బట్టబయలు చేసింది. తద్వారా మన రాష్ట్రం దిశా నిర్దేశం లేకుండా అస్తవ్యస్తంగా ఉందని గుర్తించాము. మన రాష్ట్రంలోని సంస్థలన్నీ నాశనమయ్యాయి, ఆర్థిక వ్యవస్థ కుప్పకూలింది, అప్పులు భారీగా పెరిగాయి. మేము పాలనా పగ్గాలు చేపట్టిననాటికి మన రాష్ట్ర పరిస్థితి ఇదే అద్భుతా...!

8. ఇలాంటి సంక్లిష్ట పరిస్థితిలో మన రాష్ట్ర పునర్నిర్మాణం ఎన్నో సవాళ్లతో కూడుకుని ఉంది. దీనిని అధిగమించడానికి ఎంతో ధైర్యం, ఆశావహ దృక్పథంగల నాయకత్వం అవసరం. దార్శనికులు, సంస్కర్త, విధాన మార్గదర్శకులు మరియు అద్భుత మార్పుకు శ్రీకారం చుట్టగలిగిన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడుగారు నాయకత్వం వహించడం మన భావితరాల అదృష్టం. సవాళ్లను అధిగమించడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

9. 1995లో జీతాలు కూడా చెల్లించలేని దయనీయమైన పరిస్థితులలో మన రాష్ట్రం సతమతమౌతున్న సమయంలో గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు తొలిసారిగా బాధ్యతలు చేపట్టారు. ప్రతి రంగంలోనూ అనేక సాహసోపేత నిర్ణయాలు మరియు సంస్కరణలు చేపట్టి, నాటి రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితిని చక్కబెట్టారు.

10. మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు నేడు 2024లో నాలుగోసారి ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలు చేపట్టినప్పుడు కూడా అలాంటి పరిస్థితే పునరావృతమైంది. గత పాలకులు జీతాలు కూడా సకాలంలో చెల్లించలేని స్థాయికి రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితిని దిగజార్చారు. రాష్ట్రంలోని అన్ని అభివృద్ధి కార్యకలాపాలు నిలిచిపోవడంతో రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ కుప్పకూలింది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టడం క్లిష్టతరమైంది.

11. కౌటిల్యుడు అర్థశాస్త్రంలో చెప్పినట్లు

“సామాన్యుల సంతోషమే రాజు సంతోషం.

వారి సంక్షేమమే ఆయన సంక్షేమం.”

“రాజు తన వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలు, సంక్షేమం గురించి ఎన్నడూ ఆలోచించకూడదు.

ప్రజల ఆనందంలోనే తన ఆనందాన్ని పొందడానికి ఎల్లప్పుడూ ప్రయత్నించాలి.”

నంద రాజు వంశపు దుర్వారపు పాలన తరువాత సుసంపన్నమైన మరియు న్యాయమైన పాలనను స్థాపించడంలో చంద్రగుప్త మౌర్యుడికి కౌటిల్యుడు మార్గదర్శకత్వం వహించినట్లే, గత ప్రభుత్వ పాలనలోని విధ్వంసకర విధానాల తర్వాత గౌరవనీయ ముఖ్యమంత్రి మన రాష్ట్రాన్ని

పారదర్శకత, సంక్షేమం మరియు శాంతి భద్రతలతో కూడిన పాలనతో ప్రగతిపథం వైపు నడిపిస్తున్నారు.

12. మన రాష్ట్ర పునర్నిర్మాణం కోసం మన ముఖ్యమంత్రి గారు నిరంతరం శ్రమిస్తున్నారు. మన రాష్ట్రంలో లభ్యమవుతున్న మౌలిక సదుపాయాల అవసరాలను బేరీజువేసి కొత్త ఆర్థిక వృద్ధి అవకాశాలను గుర్తించి, కొత్త విధివిధానాలతో రాష్ట్ర పురోగమనానికి కావలసిన విధాన సంస్కరణలను తీసుకువచ్చారు.

13. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడుగారు మన రాష్ట్రాభివృద్ధి కోసం 1990వ దశకంలోనే విజన్-2020 డాక్యుమెంట్‌ను రూపొందించారు. అప్పటి ప్రతిపక్షాలు ఆ ఆలోచనను విమర్శించాయి. కానీ, నేటి హైదరాబాద్‌ను చూసినట్లైతే వారి విజన్ సాకారమైంది. ఇదే ఆయన దార్శనికతకు, సామర్థ్యానికి నిదర్శనం. మళ్ళీ 2024లో, మరొక గొప్ప విజన్‌ని దిశానిర్దేశం చేస్తూ, గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు స్వర్ణాంధ్ర-2047 కు శ్రీకారం చుట్టి రాష్ట్రాభివృద్ధికి మార్గనిర్దేశం చేశారు. 15 శాతానికి పైగా రాష్ట్ర స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి.) వృద్ధిరేటును స్థిరంగా సాధించడం, తలసరి ఆదాయాన్ని పెంచడం, పేదరికాన్ని రూపుమాపడంల ద్వారా అభివృద్ధి ఫలాలను అత్యంత అణగారిన వర్గాలకు అందించడమే దీని లక్ష్యం.

14. మా ప్రభుత్వం స్వర్ణాంధ్ర-2047 దిశగా పనులను మొదలుపెట్టింది. ఇందులో భాగంగా, పాత విధానాలలోని లోపాలను సరిచేస్తూ నూతన ఇసుక విధానం, ఎక్స్ట్రా విధానం, ఆంధ్రప్రదేశ్ పారిశ్రామిక అభివృద్ధి విధానం 4.0 లాంటి ఎన్నో విధానాలు తీసుకొచ్చింది.

15. అప్పలు చేయడమే తప్ప, అప్పులు తీర్చడాన్ని మరిచిన గత ప్రభుత్వ తప్పుడు విధానాలను సరి చేస్తున్నాం. ప్రభుత్వం కాంట్రాక్టర్లను బ్లాక్ లిస్టులో పెట్టడం చూశాం. కానీ గత పాలకుల విధానాల వలన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వాన్నే కాంట్రాక్టర్లు బ్లాక్ లిస్టులో పెట్టి, పనులు చేయడానికి ముందుకు రాని పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఆ దుస్థితి నుంచి రాష్ట్రాన్ని తప్పించాం. జూన్ 2024 నుండి రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవహారాలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించడం ద్వారా ప్రభుత్వాన్ని గాడిలో పెడుతున్న విధానాలను మచ్చుకు కొన్ని తెలియజేస్తున్నాను.

- i. జూన్ 12, 2024 నాటికి ఉన్న 23,556 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను చెల్లించాము.
- ii. అద్దకా...! గత ప్రభుత్వం 93 కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలను నిలిపివేసింది. 9,371 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను చెల్లించడం ద్వారా, 74 పథకాలను మా ప్రభుత్వం పునః ప్రారంభించింది. దీని వలన కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి మన రాష్ట్రానికి మరిన్ని నిధులు లభించాయి.
- iii. నీటిపారుదల, రహదారులు మరియు ఇతర పనులకు సంబంధించిన 12,735 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను చెల్లించడం వలన రాష్ట్ర ఆర్థికవ్యవస్థ పునరుత్తేజితమైంది.
- iv. పంచాయితీలు మరియు మున్సిపాలిటీలను బలోపేతం చేయడానికి 2,793 కోట్ల రూపాయల ఆర్థిక సంఘం నిధులను మా ప్రభుత్వం చెల్లించింది.

- v. ఎన్.టి.ఆర్. భరోసా, ఎన్.టి.ఆర్. వైద్యసేవ మరియు టీపం 2.0 పథకాలకు 31,613 కోట్ల రూపాయలను మా ప్రభుత్వం విడుదల చేసింది.
- vi. మన రాష్ట్ర అభివృద్ధికి ఎన్.డి.ఎ. కట్టుబడి ఉంది. గౌరవ ప్రధానమంత్రి శ్రీ నరేంద్ర మోదీ గారి సహకారంతో పోలవరం నీటిపారుదల ప్రాజెక్టు మరియు అమరావతి రాజధాని ప్రాజెక్టులను మా ప్రభుత్వం మళ్లీ పట్టాలు ఎక్కించగలిగింది.
- vii. 2023-24 ఆర్థిక సంవత్సరంలో మూలధన పెట్టుబడుల కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్రాలకు అందించే ప్రత్యేక సహాయంలో అయిన ఖర్చు కేవలం 4,090 కోట్ల రూపాయలు మాత్రమే. 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరంలో, మన రాష్ట్రానికి గణనీయంగా 7,200 కోట్ల రూపాయల మేర కేటాయింపులు పెరిగాయని గౌరవ సభకు తెలియజేయడానికి ఎంతో సంతోషిస్తున్నాను. మార్చి 31, 2025 నాటికి ఈ కేటాయింపులు మరింత పెరిగే అవకాశం ఉంది.
- viii. మా ప్రభుత్వం పాలనా పగ్గాలు చేపట్టాక రాష్ట్ర ఆర్థిక వృద్ధి మళ్లీ గాడిలో పడింది. 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరపు మొదటి ముందస్తు అంచనాల ప్రకారం రాష్ట్ర స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి.) 12.94 శాతం వృద్ధి చెందింది. అన్ని ముఖ్యమైన రంగాలు మరింత బలం పుంజుకున్నాయి. వీటిలో వ్యవసాయం మరియు అనుబంధ రంగాలు 15.86 శాతం, పరిశ్రమలు

6.71 శాతం వృద్ధిని సాధించగా, సేవల రంగం 11.70 శాతం వృద్ధిని సాధించగలిగాయి.

16. జూన్, 2024 నుంచి అతి తక్కువ సమయంలోనే మా ప్రభుత్వం మేనిఫెస్టోలో ఇచ్చిన ఈ క్రింది ప్రధాన హామీలను నెరవేర్చింది.

- i. ఎన్.టి.ఆర్. భరోసా పింఛన్లను నెలకు 4,000 రూపాయలకు పెంచడం జరిగింది.
- ii. పేదల కోసం 204 అన్న క్యాంటీన్లను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.
- iii. దీపం 2.0 పథకం క్రింద ఉచిత సిలిండర్లు ఇవ్వడం జరుగుతోంది
- iv. అర్హులు, ఇమామ్లు మరియు మౌజన్లకు గౌరవ వేతనం పెంచడం జరిగింది.
- v. 16,347 ఉపాధ్యాయుల నియామక ప్రక్రియకు మా ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది.

17. అద్భుతా..! ప్రభుత్వం చేసే ప్రతి పని ప్రజల ఆమోదంతో చేయాలనేది చంద్రబాబు గారి ఆలోచన. 'నేడు, రేపు మరియు మరునాడు ప్రజలను ఒప్పించి ముందుకు సాగాలి. ప్రజాస్వామ్యంలో ఇది నిరంతర ప్రక్రియ'. అని ముఖ్యమంత్రి గారు పదే పదే చెబుతారు. బడ్జెట్ అనేది కేవలం కేటాయింపులు మాత్రమే కాదు, ప్రజల ఆశలు.. ఆకాంక్షలు.. అభివృద్ధి,

సంక్షేమం. ఉన్న వనరులతో వీటిని సమతూకం చేయడమే బడ్జెట్ ప్రక్రియ. దీన్ని గత ప్రభుత్వం పూర్తిగా గాలికి వదిలేసింది. దీంతో ఆర్థిక వ్యవస్థ క్లిష్టతరంగా మారింది. దీన్ని సరిదిద్దే దిశగా.. 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరపు బడ్జెట్ మన రాష్ట్ర దిద్దుబాటుకు పునాది వేసింది. ఇప్పుడు మా ప్రభుత్వం ప్రతి రూపాయిని లెక్కించి, ప్రతి శాఖతో లోతుగా చర్చించి, ప్రతి అవసరాన్ని గుర్తించి, వారి భవిష్యత్ సవాళ్ళను విశ్లేషించి 2025-26 బడ్జెట్ను రూపొందించాం అధ్యక్షా..! గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడుగారి సూచనలకు అనుగుణంగా, శాఖలవారీ కేటాయింపులు గౌరవ సభకు ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

వ్యవసాయం మరియు అనుబంధ రంగాలు

ప్రముఖ వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్త డాక్టర్ ఎం.ఎస్. స్వామినాథన్ గారి మాటలు నాకు గుర్తుకొస్తున్నాయి.

“వ్యవసాయం గాడి తప్పితే మరేదీ సక్రమంగా సాగడానికి అవకాశం ఉండదు.”

18. మన రాష్ట్ర వ్యవసాయ రంగం 62 శాతం జనాభాకు ఆసరాగా ఉంటూ, మన ఆర్థిక వ్యవస్థకు వెన్నెముకగా నిలుస్తోందన్నది వాస్తవం. వ్యవసాయ రంగం ఎంతో ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉన్నప్పటికీ, ఈ రంగానికి సంబంధించిన అనేక కీలక పథకాలను అమలు చేయడంలో గత ప్రభుత్వం పూర్తిగా విఫలమైంది. వివిధ వ్యవసాయ పథకాల క్రింద చెల్లించవలసిన 5,510 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను గత ప్రభుత్వం చెల్లించలేదు. వీటిలో 693 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను మా ప్రభుత్వం చెల్లించింది. రాష్ట్రీయ కృషి వికాస్ యోజన క్రింద చేపట్టే డ్రిప్ ఇరిగేషన్ పథకాన్ని గత ప్రభుత్వం

కొన్ని సంవత్సరాలుగా అమలు చేయలేదు.

19. అసలు డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టుకు ఉన్న ప్రాధాన్యత గత పాలకులకేం తెలుసు అదృశ్య! డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ అనేది ఈ దేశంలోనే లేని రోజులలో దాని ప్రాధాన్యతను గుర్తించిన నాయకుడినీ చూశాం.. దేశం అంతటా డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ ఉన్న ఈ రోజులలో దాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసిన గత పాలకుడినీ చూశాం. ఈ సందర్భంగా డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ ఈ దేశంలోకి తొలి అడుగు ఎలా పెట్టిందనేది ఈ తరానికి తెలియచెప్పాల్సి ఉంది అదృశ్య...! డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ గురించి ఎవ్వరూ ఆలోచన చేయని 90వ దశకంలో ఇజ్రాయిల్ టెక్నాలజీని రాష్ట్రానికి తేవాలన్నారు చంద్రబాబు గారు. అధ్యయనానికి ఇజ్రాయిల్ కు వెళ్లిన కమిటీలో నేను సభ్యుడిగా ఉన్నాను అదృశ్య...! ముగ్గురు ఐ.ఏ.ఎస్. అధికారులను, నన్ను సభ్యుడిగా ఆ కమిటీలో నియమించారు. నాటి ఉమ్మడి రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి చంద్రబాబుగారి సూచనల మేరకు దాన్ని అధ్యయనం చేసి అందించిన నివేదిక ఆధారంగా దేశంలోనే తొలిసారిగా ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ ఫైలెట్ ప్రాజెక్టును ప్రారంభించారు. దీనిపై నాటి కాంగ్రెస్ పార్టీ అవహేళన చేసింది. ఆ తర్వాత డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ పై జాతీయ స్థాయిలో వేసిన టాస్క్ ఫోర్సుకు ఆయనే నేతృత్వం వహించారు. ఇవాళ డ్రీమ్ లేని రాష్ట్రంలేదు.. పాలం లేదు. **వాట్ చంద్రబాబు నాయుడు గారు థింక్స్ టుడే... నేషన్ థింక్స్ టుమారో...** చంద్రబాబు నాయుడు గారు ఇవాళ ఏం ఆలోచిస్తారో... దేశం రేపు అదే ఆలోచిస్తుందనడానికి ఇంతకంటే నిదర్శనం ఏం కావాలి అదృశ్య...!

20. ఇలాంటి డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ను గత ప్రభుత్వం పూర్తిగా నిర్లక్ష్యం చేసింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ పథకం కోసం విడుదల చేసిన 616 కోట్ల

రూపాయలను గత ప్రభుత్వం దారి మళ్లించింది. మా ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ కోసం 176 కోట్ల రూపాయలను విడుదల చేసి, అదనంగా 85 వేల హెక్టార్లను డ్రీమ్ ఇరిగేషన్ క్రింద తీసుకురావడానికి మా ప్రభుత్వం అనుమతులు ఇచ్చింది.

21. జీవితంలో ఒక్కసారైనా డాక్టర్, లాయర్, పోలీస్ మరియు బోధకుడు అవసరమని చెబుతూ ఉంటారు. కానీ రైతు ప్రతిరోజూ అవసరం.. మూడు పూటలా అవసరం. కాబట్టి అలాంటి అన్నదాతలకు ప్రగాఢ కృతజ్ఞతా భావంతో మేం మరో సూపర్ సిక్స్ హామీని నెరవేర్చడానికి సిద్ధమవుతున్నామని తెలియచేయడానికి ఎంతో సంతోషంగా ఉంది. ఎన్ని ఆర్థిక ఇబ్బందులున్నా.. **అన్నదాత సుఖీభవ వధకం కింద ప్రతి రైతుకు ఏటా 20 వేల రూపాయలు అందించేలా కేటాయింపులు చేశామని చెప్పడానికి గర్విస్తున్నాం అధ్యక్షా..!**

22. మా ప్రభుత్వం వ్యవసాయ రంగానికి ఊతమిచ్చేందుకు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 21.87 లక్షల వ్యవసాయ పంపుసెట్లకు 9 గంటల ఉచిత పగటిపూట విద్యుత్ను సరఫరా చేస్తోంది.

23. చేపల వేట నిషేధ కాలంలో మత్స్యకారులకు అందించే ఆర్థిక సహాయాన్ని 10,000 రూపాయల నుండి 20,000 రూపాయలకు రెట్టింపు చేస్తామనే మ్యూనిసిపాలిటీలోని మరో హామీని నెరవేర్చడానికి తగిన కేటాయింపులు చేశామని సంతోషంగా ప్రకటిస్తున్నాను.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి వ్యవసాయం మరియు అనుబంధ రంగాలకు 13,487 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పౌరసరఫరాల శాఖ

24. 'కాలే కడుపుకు పట్టెడన్నం పెట్టడమే మా సిద్ధాంతం' అని చెప్పిన శ్రీ నందమూరి తారక రామారావు గారు.. దాన్ని నిజం చేసే దిశగా 1994 సంవత్సరంలో 2 రూపాయలకే కిలో బియ్యం పథకం ప్రవేశపెట్టారు. దేశం మొత్తం ఈ నమూనానే అనుకరించింది. మన రాష్ట్రంలో ప్రారంభమైన ఈ పథకం, మూడు దశాబ్దాల తర్వాత జాతీయ ఆహార భద్రతా చట్టం 2013 రూపకల్పనకు ఆధారమైంది. ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా పేదలకు నాణ్యమైన బియ్యాన్ని మా ప్రభుత్వం సరఫరా చేస్తోంది. వచ్చే విద్యా సంవత్సరం నుండి మధ్యాహ్న భోజన పథకం క్రింద ప్రభుత్వ పాఠశాలలకు మరియు సాంఘిక సంక్షేమ వసతి గృహాలకు ప్రత్యేకంగా ప్యాక్ చేయబడిన నాణ్యమైన బియ్యం సరఫరా చేయబడుతుందని గౌరవ సభకు తెలియజేస్తున్నాను.

25. గత ప్రభుత్వం నిర్లక్ష్యం చేసిన ధాన్య సేకరణ ప్రక్రియను మా ప్రభుత్వం మెరుగుపరిచింది. వ్యవసాయ రాబడిలో వరి కొనుగోళ్లకు ఇచ్చే మద్దతు ధర ముఖ్యమైనది అని మనందరికీ తెలుసు. **2024 ఖరీఫ్ కాలానికి గాను, 5.50 లక్షల మంది రైతులకు 32.7 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యం కొనుగోళ్లకుగాను మా ప్రభుత్వం 7,564 కోట్ల రూపాయలను 48 గంటలలోనే చెల్లించడం జరిగిందని గౌరవ సభకు సగర్వంగా తెలియజేస్తున్నాను.** వాస్తవానికి 90 శాతం మంది రైతులకు 24 గంటలలోనే చెల్లింపులు జరిగాయి. గత ప్రభుత్వ హయాంలో పెండింగ్ లో ఉంచిన ధాన్యం కొనుగోలు చెల్లింపులకు సంబంధించిన 1,674 కోట్ల రూపాయలను మా ప్రభుత్వం చెల్లించింది.

26. తన సోదరీమణులను వంటింటి కష్టాల నుండి గట్టెక్కించడానికి మన గౌరవనీయ ముఖ్యమంత్రిగారు 1999 సంవత్సరములో దీపం పథకాన్ని తెచ్చారు. ఈ పథకం సాంప్రదాయ కట్టెలపొయ్యి వాడకం నుండి ఎల్.పి.జి. సిలిండర్ల వాడకం వైపుకు పేద మహిళలు మారడానికి దోహదం చేసింది. **‘మహిళలు-మహారాణులు’ అనే విశ్వాసముతో మా ప్రభుత్వం ఆ వారసత్వాన్ని నేడు కొనసాగిస్తూ దీపం 2.0 పథకాన్ని ప్రారంభించింది.** ఈ పథకం క్రింద 90.1 లక్షల మంది అర్హులైన లబ్ధిదారులకు సంవత్సరానికి 3 ఎల్.పి.జి. సిలిండర్లను మా ప్రభుత్వం ఉచితంగా అందిస్తోంది. 2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికిగాను దీపం 2.0 పథకం కోసం 2,601 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను పౌర సరఫరాల శాఖకు 3,806 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

సంక్షేమ రంగం

“ప్రజలకు సామాజిక సంక్షేమాన్ని అందించడమే అధికారం యొక్క ఏకైక విధి”

- బెంజమిన్ డిస్ట్రేలి

27. స్వర్ణాంధ్ర విజన్ - 2047 లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా మేనిఫెస్టోలో ఇచ్చిన హామీలను అమలు చేస్తూ బడుగు, బలహీన వర్గాల సంక్షేమానికి మా ప్రభుత్వం పెద్దపీట వేస్తోంది.

28. వృద్ధులను ఓటు బ్యాంకుగా పరిగణించకుండా వారి జీవితాలకు ఆసరా కల్పించడాన్ని, మా ప్రభుత్వం ఒక సామాజిక బాధ్యతగా భావిస్తోంది.

మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు సామాజిక భద్రతను ఆర్థిక కోణంలో కాకుండా మానవతా దృక్పథంతో చూస్తూ, లక్షల కుటుంబాలకు పెద్ద కొడుకుగా మారి, **35 రూపాయలతో ప్రారంభమైన పింఛన్లను ఎన్.టి.ఆర్. భరోసా పింఛన్ల పేరుతో ఇప్పుడు 4,000 రూపాయలకు పెంచటం జరిగింది.** దేశంలోనే అత్యధిక సామాజిక భద్రతా పింఛన్లను ఇస్తున్న రాష్ట్రం మన రాష్ట్రమే. మేనిఫెస్టోలో ఇచ్చిన హామీ మేరకు ఎన్.టి.ఆర్. భరోసా పథకంలో భాగంగా మా ప్రభుత్వం పింఛన్లను వివిధ విభాగాలలో 4,000 రూపాయల నుండి 15,000 రూపాయల వరకు లబ్ధిదారులకు అందిస్తూ నిజమైన సంక్షేమానికి ఆదర్శంగా నిలుస్తోంది.

29. షెడ్యూల్డ్ కులాల మరియు తెగల విద్యార్థుల విద్య, సామాజిక భద్రత మరియు ఆర్థిక సాధికారతలపై మా ప్రభుత్వం దృష్టి సారించి, వారి కోసం ప్రీ మెట్రిక్ మరియు పోస్ట్ మెట్రిక్ ఉపకార వేతనాలను అందిస్తోంది. మా ప్రభుత్వం మొత్తం 27.39 లక్షల మంది షెడ్యూల్డ్ తెగల సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధికి కట్టుబడి ఉంది. వీరిలో 4.93 లక్షల మంది బలహీన గిరిజనులే (పి.వి.టి.జి.). మా ప్రభుత్వం ఐ.టి.డి.ఎ. ప్రాంతాలలోని గిరిజనుల విద్య, వైద్యం, మౌలిక సదుపాయాలు, జీవనోపాధి, నైపుణ్యాభివృద్ధి, స్వయం ఉపాధి వంటి వివిధ రంగాలలో సంక్షేమ మరియు అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను అమలు చేయడం ద్వారా వారి ఉన్నతికి దోహదపడుతోంది.

30. ఇమామ్లు మరియు మౌజన్లకు గౌరవ వేతనంగా ఇవ్వవలసిన 90 కోట్ల రూపాయలను ఒక సంవత్సరం పాటు గత ప్రభుత్వం చెల్లించలేదు. **మా ప్రభుత్వం వచ్చిన తర్వాత వారికి గౌరవ వేతనాన్ని నెలకు 15,000**

రూపాయల చొప్పున చెల్లించాం. నిర్వీర్యమైన వక్స్ బోర్డును పునరుద్ధరించాము. మద్యం లైసెన్సులలో 10 శాతాన్ని కల్లుగీత కార్మికులకు కేటాయించడం జరిగింది. ధూప, దీప, నైవేద్యంలకు 10,000 మరియు అర్చకులకు కనీస గౌరవ వేతనాన్ని 15,000 కు పెంచాం.

31. ఇంతేగాకుండా, పేదలపై భారాన్ని తగ్గించడానికి, దారిద్ర్యరేఖకు దిగువనున్న ఎస్టి, ఎస్టి కుటుంబాలకు నెలకు 200 యూనిట్ల ఉచిత విద్యుత్ మా ప్రభుత్వం అందిస్తోంది. అలాగే దారిద్ర్యరేఖకు దిగువనున్న వెనుకబడిన తరగతులకు చెందిన చేనేత అన్నలకు నాయీ బ్రాహ్మణుల సెలూన్లకు ఉచితంగా విద్యుత్ను అందిస్తున్నాం.

32. చేతివృత్తులు, హస్త కళాకారులు ఇతర సాంప్రదాయ వృత్తుల వారికి గతంలో అండగా నిలిచిన ఆదరణ పథకాన్ని పునః ప్రారంభిస్తున్నాం. ఈ పథకం అందించే ఆధునిక పనిముట్లు మరియు ఉపకరణాల వినియోగంతో ఉత్పాదకత పెరిగి స్థిరమైన ఆదాయం పొందడానికి దోహదపడుతుంది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి షెడ్యూల్డ్ కులాల సంక్షేమం కోసం 20,281 కోట్ల రూపాయలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమం కోసం 8,159 కోట్ల రూపాయలు, వెనుకబడిన వర్గాల సంక్షేమం కోసం 47,456 కోట్ల రూపాయలు, అల్పసంఖ్యాక వర్గాల సంక్షేమం కోసం 5,434 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

మహిళా అభివృద్ధి మరియు శిశు సంక్షేమం

అసంబద్ధ సామాజిక కట్టుబాట్లను భిక్కులించి భారతదేశంలో తొలి మహిళా ఉపాధ్యాయురాలిగా గుర్తింపు పొందిన శ్రీమతి సావిత్రిబాయి పూలే గారు ఈ విధంగా అన్నారు....

'ఒక మహిళకు సాధికారత కల్పిస్తే-

మొత్తం సమాజాన్నే ఉద్ధరించినట్లు అవుతుంది'

33. మా నాయకుడు గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడుగారు ఈ సిద్ధాంతాన్ని దృఢంగా విశ్వసించి, స్వయం సహాయక సంఘాల ద్వారా మహిళలకు సాధికారత కల్పించిన మొదటి వ్యక్తి. వంటగదికే పరిమితమైన మహిళలు స్వయం సహాయక సంఘాల ద్వారా సామాజిక ఉద్యమంలో భాగమయ్యారు. మన రాష్ట్రం స్వయం సహాయక సంఘాల ఉద్యమానికి పర్యాయపదంగా, దేశానికే ఆదర్శంగా నిలిచింది. నేడు మన రాష్ట్రంలో 10 లక్షలకు పైగా స్వయం సహాయక సంఘాలు పని చేస్తూ రాష్ట్ర ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో ప్రముఖ పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. స్వయం సహాయక సంఘాల ద్వారా సాధించిన ఈ సాధికారత ఎంతగా ఉందంటే, రాష్ట్ర సంక్షేమ విధానాలను మరియు రాజకీయాలను ప్రభావితం చేసే శక్తిగా డ్వాక్రా వ్యవస్థ రూపొందింది.

34. స్త్రీ నిధికి కేటాయించిన నిధులలో 750 కోట్ల రూపాయలను గత ప్రభుత్వం ప్రక్కదారి పట్టించి, మహిళా స్వయం సహాయక సంఘాల సభ్యుల ఆర్థిక సాధికారతకు ఎంతో విఘాతం కలిగించింది. మహిళల ఆర్థిక

అభ్యున్నతిలో స్వయం సహాయక సంఘాలు కీలక పాత్ర పోషించేలా, మా ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం దిద్దుబాటుచర్యలు చేపడుతోంది.

35. సమగ్ర శిశు అభివృద్ధి పథకం (ఐ.సి.డి.ఎస్.), మిషన్-శక్తి వంటి పథకాల ద్వారా మహిళలు, పిల్లలు మరియు కౌమారదశలో ఉన్నవారికి తగిన పోషకాహారం అందించేందుకు మా ప్రభుత్వం అనేక చర్యలు తీసుకుంటోంది. మేనిఫెస్టోలోని హామీ మేరకు అంగన్వాడీ కార్యకర్తలకు గ్రాట్యూటీ మంజూరు చేసిన ఘనత మా ప్రభుత్వానిదే. వృద్ధుల సంరక్షణ కోసం కొత్తగా 12 వృద్ధాశ్రమాలు మంజూరు చేయడం జరిగింది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికిగాను మహిళలు, పిల్లలు, దివ్యాంగులు మరియు వృద్ధుల సంక్షేమ శాఖకు 4,332 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

నైపుణ్యాభివృద్ధి

నైపుణ్యాభివృద్ధి గురించి మన గౌరవనీయ ముఖ్యమంత్రిగారి మాటలలో...

“జ్ఞాన ఆధారిత ఆర్థిక వ్యవస్థలో,

నిరంతరం నైపుణ్యాలను మెరుగు పరచుకోవటం చాలా కీలకం.”

36. కాలానుగుణంగా మారుతున్న పరిశ్రమల యొక్క అవసరాలను తీర్చడానికి నైపుణ్యం కలిగిన మానవ వనరులు చాలా ముఖ్యం. మా ప్రభుత్వం శ్రామిక జనాభా నైపుణ్యాలను అంచనా వేసి, అభివృద్ధి చెందుతున్న పరిశ్రమల అవసరాలకు అనుగుణంగా వారిని తయారు చేసే దిశగా నైపుణ్య గణన

జరుపుతోంది. స్థానిక పరిశ్రమల డిమాండ్‌ను తీర్చడానికి నిరుద్యోగ యువతకు మరియు కళాశాల డ్రాప్-అవుట్‌లకు శిక్షణ ఇచ్చేందుకు, 83 ప్రభుత్వ పాలిటెక్నిక్ శిక్షణ సంస్థల (ఐ.టి.ఐ.)లో నైపుణ్య కేంద్రాలను (స్కిల్ హబ్స్)లను ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. ప్రధానమంత్రి జన్ వికాస్ కార్యక్రమం క్రింద అల్పసంఖ్యాక వర్గాల వారి కోసం ప్రత్యేకంగా నాలుగు కొత్త పాలిటెక్నిక్ శిక్షణ సంస్థలను ఏర్పాటు చేయడానికి ఇప్పటికే ప్రతిపాదనలు చేయడం జరిగింది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి, నైపుణ్యాభివృద్ధి మరియు శిక్షణా శాఖకు 1,228 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పాఠశాల విద్య

37. గత ప్రభుత్వపు దుర్మార్గపు పాలనా కాలంలో రాష్ట్ర విద్యావ్యవస్థపై దృష్టి సారించకపోవడం, నిర్లక్ష్యం మరియు తప్పుడు విధానాలు వలన, మన రాష్ట్రంలోని 2.43 లక్షల మంది విద్యార్థులు బడి మానివేయటంతో వారి భవిష్యత్ ప్రమాదంలోకి నెట్టివేయబడింది.

38. ఇలాంటి పరిస్థితులలో విద్యా వ్యవస్థను చక్కదిద్దే అత్యంత కఠినమైన బాధ్యతను మంత్రి నారా లోకేష్ గారు తన భుజిస్కుంధాల మీద వేసుకున్నారు. 'నేటి బాలలే.. రేపటి పౌరులనే' భావనతో విద్యా వ్యవస్థను ప్రక్షాళన చేయడం మొదలు పెట్టారు. రిజల్ట్ ఓరియంటెడ్ ఎడ్యుకేషన్ పై దృష్టి సారించి, ఆర్బిఐషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ వంటి టెక్నాలజీ విషయాలను ప్రధాన పాఠ్యాంశాలుగా తీసుకురావడానికి ఆయన చేసిన ప్రయత్నాలతో మన పిల్లలు ప్రపంచ స్థాయిలో పోటీపడి రాణించడానికి సిద్ధమవుతున్నారు.

సమాజానికి విద్య ఎంత అవసరమో చైనీయుల సామెత ద్వారా వ్యక్తీకరించబడింది:

“మీరు సంవత్సరానికి ప్రణాళిక వేస్తే, వరి నాటండి..

దశాబ్దానికి ప్రణాళిక వేస్తే, చెట్లు నాటండి..

జీవిత కాలానికి ప్రణాళిక వేస్తే, ప్రజలకు విద్య నేర్పండి”

39. పిల్లలకు విద్య అందించడం తల్లిదండ్రులకు భారం కాకూడదని మా ప్రభుత్వం బలంగా విశ్వసిస్తోంది. ఏ కారణం చేతనూ ఏ బిడ్డా విద్యకు దూరం కాకూడదని విశ్వసిస్తున్నాము. ప్రతి తల్లి తన పిల్లలను పాఠశాలకు పంపేలా ప్రోత్సహించే లక్ష్యంతో, మరో సూపర్ సిక్స్ హామీని అమలు పరిచే దిశగా ‘తల్లికి వందనం’ పథకాన్ని ప్రారంభిస్తున్నాం. 2025-26 విద్యా సంవత్సరం నుంచి ఈ పథకం క్రింద 15,000 రూపాయల ఆర్థిక సహాయంను అందించనున్నాము. చదువుకునే ప్రతి విద్యార్థి తల్లికి ఈ పథకాన్ని అందించడానికి కేటాయింపులు జరుపుతున్నాం. ఈ పథకం ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేట్ పాఠశాలలలో 1 నుండి 12వ తరగతి వరకు చదువుతున్న పిల్లలకు వర్తిస్తుంది.

40. అదేవిధంగా, సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ విద్యామిత్ర పథకం ద్వారా 35.69 లక్షల మంది విద్యార్థులకు ఉచితంగా పుస్తకాలు, యూనిఫాంలు.. డొక్యా సీతమ్ము మధ్యాహ్నం బడి భోజన పథకం ద్వారా విద్యార్థులకు పౌష్టికాహారం అందిస్తున్నాం.

41. ఉపాధ్యాయులకు స్నేహపూర్వక వాతావరణంతో కూడిన విద్యా వ్యవస్థ కోసం గౌరవనీయ మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖా మంత్రి నారా లోకేష్

గారి చొరవతో, మా ప్రభుత్వం అన్ని ప్రభుత్వ పాఠశాలలకు ఉచిత విద్యుత్తును అందించాలని నిర్ణయించిందని గౌరవ సభకు ఎంతో సంతోషంతో ప్రకటిస్తున్నాను. ఇది స్థానిక సంస్థలపై ఆర్థిక భారాన్ని తగ్గించడమేగాక ఉపాధ్యాయులు మరియు విద్యార్థులకు ఒత్తిడి లేని వాతావరణాన్ని కల్పిస్తుంది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి పాఠశాల విద్యాశాఖకు 31,805 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

ఉన్నత విద్య

42. భవిష్యత్ సవాళ్లకు విద్యార్థులను సిద్ధం చేయడం మరియు అందరికీ సమాన అవకాశాలను కల్పించడం కోసం బలమైన, సమ్మిళిత ఉన్నత విద్యావ్యవస్థను నిర్మించడానికి ప్రభుత్వం అంకితభావంతో ఉంది. ఈ కార్యక్రమం క్రింద మల్టీ డిసిప్లినరీ విద్య మరియు పరిశోధన విశ్వ విద్యాలయాల స్థాపన, పాలిటెక్నిక్ విద్యలో క్రెడిట్ ఆధారిత వ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టడం, అధునాతన తరగతి గదులు, ప్రయోగశాలలు, డిజిటల్ లైబ్రరీలతో విద్యాలయాలను ఆధునీకరించడం వంటి కీలక నిర్ణయాల ద్వారా మన విద్యార్థులను అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలకు అనుగుణముగా తయారు చేస్తున్నాము. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న ప్రముఖ 100 విశ్వవిద్యాలయాలలో మన రాష్ట్ర విశ్వ విద్యాలయాలను నిలవడమే మేము లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాము.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను ఉన్నత విద్యాశాఖకు 2,506 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

ఆరోగ్యరంగం

43. గత ప్రభుత్వ పాలనలో ఆరోగ్య రంగం పూర్తిగా నిర్లక్ష్యానికి గురైన విషయాన్ని మనం చూశాం అధ్యక్షా...! సకాలంలో చెల్లింపులు చేయకపోవడంతో మందుల కొరత, సౌకర్యాల కొరత, సేవల కొరతకు కారణమైంది అధ్యక్షా...! వైద్య రంగంలో దాదాపు 6,400 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను వారసత్వంగా ఇచ్చారు అధ్యక్షా...! దీనిలో 1,624 కోట్ల రూపాయలను చెల్లించి తిరిగి గాడిలో పెట్టే ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాం.

44. నిర్లక్ష్యానికి గురైన వైద్యారోగ్య రంగాన్ని గాడిలో పెట్టడమే కాకుండా.. ఈ శాఖకు సంబంధించి.. ప్రజారోగ్యానికి సంబంధించి మ్యానిఫెస్టోలో ఇచ్చిన హామీలను అమలు చేస్తున్నాం. దీంతో భాగంగా.. ఇప్పటికే ఉన్న ఎన్.టి.ఆర్. వైద్య సేవ పథకానికి తోడుగా.. ప్రతి కుటుంబానికి నాణ్యమైన వైద్య సేవలు అందించేందుకు.. పేద, మధ్య తరగతి ప్రజలకు ఆస్పత్రులకు వెళ్లిన వెంటనే ఎలాంటి ఇబ్బంది లేకుండా.. కార్పొరేట్ వైద్యం అందేలా పథకాన్ని రూపొందించాం. దీనిలో భాగంగా.. **ప్రతి కుటుంబానికీ 25 లక్షల రూపాయల 'ఆరోగ్య బీమా వధకం' అందుబాటులోకి తీసుకు వచ్చేందుకు మా ప్రభుత్వం ప్రణాళికలు చేపట్టింది.** ఈ ఏడాదిలోనే ఈ పథకాన్ని అమల్లోకి తేనున్నాం. దీంతో పాటు ఆస్పత్రులలో మందుల సరఫరా, మెరుగైన వైద్య సేవలు, పాలిశుద్ధం వంటివి ఇప్పటికే చేపడుతున్నాం అధ్యక్షా...!

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి వైద్య ఆరోగ్య మరియు కుటుంబ సంక్షేమ శాఖకు 19,264 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పంచాయతీరాజ్ మరియు గ్రామీణాభివృద్ధి

గ్రామాలు శక్తి సంపన్నమై, స్వయం సమృద్ధి మరియు

సాధికారతలతో తులతూగకపోతే దేశాభివృద్ధి

అసంపూర్తిగానే ఉండిపోతుంది.

- దీన్ దయాల్ ఉపాధ్యాయ

45. గ్రామీణ ప్రాంతాల అవసరాలను తీర్చాల్సిన బాధ్యతను గత ప్రభుత్వం విస్మరించింది. రహదారులు, త్రాగునీరు వంటి కనీస అవసరాలను పొందడం ప్రజల హక్కు అయినప్పటికీ, గత ప్రభుత్వం వీటిపై దృష్టి పెట్టలేదు. స్థానిక సంస్థల నిధులను ప్రక్క దారి పట్టించడం వలన మన రాష్ట్ర గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థపై ఇది ప్రభావం చూపి గ్రామ పంచాయతీల హోదాను దిగజార్చింది.

46. గౌరవనీయ ఉపముఖ్యమంత్రి శ్రీ పవన్ కళ్యాణ్ గారి మార్గదర్శకత్వంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు మెరుగుపరచాలనే లక్ష్యంతో మా ప్రభుత్వం గ్రామీణాభివృద్ధిలో ముందడుగు వేస్తోంది. ప్రజల చురుకైన భాగస్వామ్యంతో మా ప్రభుత్వం సమగ్ర గ్రామపంచాయతీ అభివృద్ధి ప్రణాళికలను రూపొందించి, గ్రామాలలో సిమెంట్ రోడ్లు, తారు రోడ్లు, పశువుల పాకలు తదితర 30 వేల పనులను మంజూరు చేయడం జరిగింది.

4,300 కిలోమీటర్ల మేరకు మంజూరైన సి.సి.రోడ్లలో, ఇప్పటికే 3 వేల కిలోమీటర్ల మేర రోడ్లు పూర్తయ్యాయి. మరో 1,300 కి.మీ. మేర రోడ్ల నిర్మాణం తుది దశలో ఉన్నాయి. వీటి ఫలితంగా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో పరిశుభ్రమైన వాతావరణం ఏర్పడి, ఆర్థిక కార్యకలాపాలు, ఉపాధి కల్పన జరిగింది.

47. గత ప్రభుత్వం ఐదేళ్లుగా స్కార్ట్ ఎల్.ఇ.డి. వీధి దీపాల కార్యక్రమాన్ని పూర్తిగా నిర్లక్ష్యం చేసింది. 150 కోట్ల రూపాయల మేర బకాయిలను చెల్లించడం ద్వారా మా ప్రభుత్వం ఈ కార్యక్రమాన్ని పునరుద్ధరించింది.

48. కేంద్ర ప్రభుత్వం జల్ జీవన్ మిషన్‌ను ఆగస్టు 15, 2019లో ప్రారంభించినప్పటి నుండి 2024-25 వరకు 13,499 కోట్ల రూపాయలను కేంద్ర ప్రభుత్వం కేటాయించినప్పటికీ, గత ప్రభుత్వం మన రాష్ట్ర వాటాను సకాలంలో విడుదల చేయకపోవడం వలన కేవలం 2,255 కోట్ల రూపాయలను మాత్రమే వినియోగించుకోగలగడం జరిగింది. ఛత్తీస్‌ఘడ్, జార్ఖండ్, గుజరాత్, ఒడిశా వంటి రాష్ట్రాలు 2023-24 సంవత్సరానికి కేంద్రం నుంచి మనకంటే తక్కువ కేటాయింపులు పొందినప్పటికీ, మన రాష్ట్రం కంటే ఎక్కువ నిధులను వినియోగించుకున్నాయి. మా ప్రభుత్వం ఈ పథకాన్ని పునరుద్ధరించడానికి చొరవ తీసుకుంది. మా ప్రభుత్వ అభ్యర్థన మేరకు ఈ పథకం గడువును 2028 వ సంవత్సరం వరకు పొడిగించిన కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఈ గౌరవ సభ ద్వారా ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాను. దీనిలో భాగంగా సుస్థిర ఉపరితల నీటి రిజర్వాయర్ల నుండి 95.44 లక్షల గ్రామీణ గృహాలకు త్రాగునీరు అందించాలని మా ప్రభుత్వం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

49. మహాత్మాగాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం క్రింద 45.30 లక్షల కుటుంబాలకు చెందిన 72 లక్షల మందికి ఉపాధి కల్పించడం జరిగింది. మా ప్రభుత్వం రైతులకు మేలు చేకూరేలా పాలాలకు అనుసంధాన రహదారులను వేస్తోంది. అన్ని గ్రామాలలో స్వచ్ఛభారత్ మిషన్ క్రింద ఘన మరియు ద్రవ వ్యర్థాల నిర్వహణ కార్యకలాపాలు చేపట్టడం వలన, అవి పరిశుభ్రమైన మరియు ఆదర్శ గ్రామాలుగా మార్పు చెందనున్నాయి.

50. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మౌలిక వసతులు, రోడ్ల నిర్మాణం విషయంలో గత ప్రభుత్వ నిర్లక్ష్యాల వలన భయకంఠమైన భరింప శక్యం కాని వారసత్వం మా ప్రభుత్వానికి వచ్చింది అధ్యక్షా...! పల్లెల్లో ఎక్కడ చూసినా.. గుంతలమయమైన రోడ్ల కన్పించాయి. వంతెనలు లేక కనెక్టివిటీ లేని గ్రామాలకూ అనుసంధానం ఏర్పడుతున్న ఈ రోజులలో రోడ్లు సరిగా లేక గ్రామాలకు అనుసంధానం లేని పరిస్థితి గత ప్రభుత్వంలో ఏర్పడింది. ప్రధానమంత్రి గ్రామీణ సడక్ యోజన (పి.ఎం.జి.ఎస్.వై.), ఆంధ్రప్రదేశ్ గ్రామీణ రహదారుల అనుసంధాన ప్రాజెక్టు మరియు జాతీయ వ్యవసాయ మరియు గ్రామీణ అభివృద్ధి బ్యాంకు (నాబార్డు) నిధుల క్రింద ఈ రోడ్లను అభివృద్ధి చేసే ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాం. అన్ని వాతావరణ పరిస్థితులను తట్టుకోగలిగే రహదారులను నిర్మించి అనుసంధానతను కల్పించే దిశగా పి.ఎం.జిఎస్ మన్ పథకం మన రాష్ట్రంలో అమలు చేయబడుతోంది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి పంచాయతీరాజ్ మరియు గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖకు 18,847 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పట్టణాభివృద్ధి

51. వేగంగా పెరుగుతున్న జనాభా దృష్ట్యా సమర్థవంతమైన పట్టణ ప్రణాళికను రూపొందించడం చాలా ముఖ్యం. పెరుగుతున్న పట్టణీకరణ అవసరాలను తీర్చడానికి అనుగుణంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న నగరాలు మౌలిక సదుపాయాలను కలిగి ఉండాలి.

52. రాష్ట్రాన్ని సర్వనాశనం చేసేలా ప్రణాళికాబద్ధంగా వికేంద్రీకరణ మంత్రాన్ని జపించిన గత ప్రభుత్వం.. బిల్లుల చెల్లింపుల విషయానికొచ్చేసరికి మాత్రం కేంద్రీకృత విధానాన్ని అమలు చేసింది. ఉదాహరణకు మున్సిపాలిటీలలో చేసే చెల్లింపులను గత ప్రభుత్వం కేంద్రీకృతం చేసింది అధ్యక్షా..! దీని ద్వారా స్థానిక స్వపరిపాలన స్ఫూర్తికి గత ప్రభుత్వం పాతరవేసింది. మారుమూల మున్సిపాలిటీలోని ఓ చిన్న మురుగునీటి కాలువల నిర్మాణానికి సంబంధించిన బిల్లులను సైతం రాష్ట్ర సచివాలయంలోని ఆర్థిక శాఖ కార్యదర్శి చెల్లింపులు జరిపే విధానాన్ని అమలు చేసింది. కేంద్రీకృత చెల్లింపుల విధానం నుంచి మున్సిపాలిటీలకు ఆర్థిక స్వేచ్ఛను కల్పించాలన్న గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారి ఆలోచనలకు అనుగుణంగా.. ఏప్రిల్ 1, 2025 నుండి మున్సిపాలిటీల బిల్లుల చెల్లింపును కేంద్రీకృత విధానం నుంచి వేరు చేసి బిల్లులు చెల్లించే అధికారాన్ని మున్సిపాలిటీలకే ఇస్తున్నాం. స్థానిక సంస్థలకు ఆర్థిక స్వేచ్ఛ కల్పించడం వాటి పని తీరు మెరుగు పరచడానికి ఇదొక విప్లవాత్మక నిర్ణయం.

ప్రజా రాజధాని - అమరావతి

53. అసంబద్ధ రాష్ట్ర విభజన కారణంగా రాజధానిని కోల్పోయిన మన రాష్ట్రానికి అమరావతిని ప్రజా రాజధానిగా ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. దీనికి ఆనాడు ఆమోదం తెలిపి.. అధికారంలోకి రాగానే మాట మార్చారు. మాట మార్చడమే కాకుండా.. అమరావతి విధ్వంసానికి నడుం బిగించారు. నాటి ప్రభుత్వ అరాచక విధానాలపై అమరావతి రైతులు పోరుబాటను ఎంచుకోవడం... తమను తాము కాపాడుకుంటూ ఈ రాష్ట్ర రాజధానిని

కూడా కాపాడుకునేలా అమరావతి రైతుల చేసిన పోరాటాన్ని ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేస్తున్నాను అధ్యక్షా...! తిరిగి రాష్ట్ర ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా.. రాజధాని పనులను పెద్ద ఎత్తున చేపట్టేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నామని చెప్పడానికి సంతోషిస్తున్నాను అధ్యక్షా...! రాజధాని అనేది ఓ ప్రాంతం కోసం కాదు... రాష్ట్ర అభివృద్ధికి దోహదం చేసే గ్రోత్ ఇంజిన్ గా అమరావతిని తీర్చిదిద్దాలని మా ప్రభుత్వ లక్ష్యం.

54. మహారాష్ట్ర అభివృద్ధికి ముంబై ఎంత కీలకమో, తెలంగాణ వృద్ధికి హైదరాబాద్ ఎంత ముఖ్యమో, మనరాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థను ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి అమరావతి నిర్మాణం కూడా అంతే అవసరం. గౌరవనీయ ప్రధానమంత్రి శ్రీ నరేంద్ర మోదీ గారి సహకారంతో, ప్రపంచ స్థాయి మౌలిక సదుపాయాలు, పెట్టుబడులు మరియు ఉపాధి అవకాశాలను కల్పించడం ద్వారా అమరావతిని ముంబై మరియు హైదరాబాద్ లతో సరితూగే ఆర్థిక శక్తిగా అభివృద్ధి చేయడానికి మా ప్రభుత్వం కృషి చేస్తోంది. అమరావతిని విధ్వంసం చేసేందుకు నాటి పాలకులు చెప్పిన మాటలను ఈ సందర్భంగా గుర్తు చేయాలనుకుంటున్నా అధ్యక్షా...! రాజధాని నిర్మాణం కోసం అంత డబ్బులు ఇవ్వలేం... కాబట్టే మూడు రాజధానుల ఏర్పాటు అన్నారు... ఇవాళ మేం రాజధాని పనుల నిర్మాణం కోసం బడ్జెట్ నుంచి ఒక్క రూపాయి కూడా కేటాయించడం లేదు. కానీ రాజధాని పనులు ప్రారంభం కాబోతున్నాయి. మా ముఖ్యమంత్రి గారు చెప్పిన విధంగా అమరావతి సెల్ఫ్ సస్టైనబుల్ ప్రాజెక్టు అని నిరూపితమైంది. తనకు తానే ఆర్థిక వనరులు సంపాదించుకునే ప్రాజెక్టు అమరావతి. అది నిజమని కళ్లముందు కనపడుతోంది. ప్రపంచ బ్యాంకు,

ఆసియా అభివృద్ధి బ్యాంక్ మరియు హాథ్కో వంటి ఆర్థిక సంస్థల సహకారంతో కేంద్ర ప్రభుత్వం ద్వారా అమరావతికి నిధులు సమకూర్చే ఏర్పాటును మా ప్రభుత్వం చేసింది. దీనితో రాష్ట్ర బడ్జెట్ సహాయం లేకుండానే స్వీయ పెట్టుబడి వనరులు కలిగిన రాజధాని నగర ప్రాజెక్టుగా 'అమరావతి' మారింది.

55. మా ప్రభుత్వం మున్సిపాలిటీల పరిధిలో చెత్త సేకరణకు వేసిన చెత్త పన్నును రద్దు చేసింది. చెత్తపన్ను ప్రస్తావన వచ్చిన నేపథ్యంలో ఓ విషయాన్ని సభ దృష్టికి తీసుకు రాదలిచాను అధ్యక్షా..! మీరు నాడు ప్రతిపక్షంలో ఒక మాట అన్నారు. చెత్త మీద వేసిన చెత్త పన్నును ప్రస్తావిస్తూ.. నాటి పాలకుల మీద మీరు చేసిన వ్యాఖ్యలు పెను ప్రకంపనలు సృష్టించాయి. అది అక్షరాలా నిజమని ప్రజలు తమ జూన్, 2024 తీర్పు ద్వారా స్పష్టం చేశారు అధ్యక్షా..! గత పాలకులు రాష్ట్రానికి అప్పులనే కాదు... చెత్తను కూడా మనకు వారసత్వంగా వదిలేసి వెళ్లారు. రాష్ట్రంలో 83 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల చెత్తను ఎత్తకుండా వదిలి పెట్టి వెళ్లిపోయింది గత ప్రభుత్వం. కూటమి ప్రభుత్వం చెత్త పన్నును రద్దు చేయడమే కాకుండా మళ్ళీ స్వచ్ఛాంధ్ర దిశగా పని చేస్తోంది అధ్యక్షా..! పట్టణ పేదలకు రాయితీపై ఆహారాన్ని అందించే 204 అన్న క్యాంటీన్లను ఇప్పటికే ప్రారంభించడం జరిగింది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి పురపాలక మరియు పట్టణాభివృద్ధి శాఖకు 13,862 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

గృహ నిర్మాణం

56. గృహ నిర్మాణ పథకాల క్రింద 4,737 కోట్ల రూపాయలను గత ప్రభుత్వం చెల్లించకపోవడం వలన 4 లక్షల మంది లబ్ధిదారులు నష్టపోయారు. గృహ

నిర్మాణానికి షెడ్యూల్డ్ కులాల వారికి అదనంగా 50 వేల రూపాయలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల వారికి అదనంగా 75 వేల రూపాయలు ఆర్థిక సాయంగా అందించాలని మా ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

57. మేనిఫెస్టోలో ఇచ్చిన హామీల మేరకు మా ప్రభుత్వం గత 7 నెలలలో అసంపూర్తిగా ఉన్న 1.15 లక్షల బలహీన వర్గాల వారికి చెందిన ఇళ్లను పూర్తి చేయడం జరిగింది. ప్రస్తుతం కొనసాగుతున్న ప్రధాన మంత్రి ఆవాస్ యోజన (పి.ఎం.ఎ.వై.) పథకాల క్రింద 2026 మార్చి నాటికి 7 లక్షలకు పైగా ఇళ్లను పూర్తి చేయాలని మా ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది. అలాగే జూన్ 2025 నాటికి 2 లక్షల ఇళ్లను ఆంధ్రప్రదేశ్ టౌన్ షిప్ మరియు ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ కార్పొరేషన్ (ఎ.పి.టిడ్.కో) ద్వారా అందించనున్నాము.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గృహనిర్మాణ శాఖకు 6,318 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

జలవనరులు - కరువు రహిత ఆంధ్రప్రదేశ్ దిశగా

“ఈ భూమిపై ఏదైనా అద్భుతం ఉందంటే.. అది నీరే”

- లోరెన్ ఐస్లీ, అమెరికన్ ఆంథ్రోపాలజిస్ట్.

ఈ మాట నీటి ప్రాధాన్యతను వివరిస్తోంది అద్భుతం..!

58. సాగునీటి రంగాన్ని గత ప్రభుత్వం పూర్తిగా నిర్లక్ష్యం చేసింది. ఈ రంగాన్ని విధ్వంసం చేసింది. నీటి కోసం ఎదురు చూసే రాయలసీమ, ఉత్తరాంధ్ర రైతులను నట్టేట ముంచింది. జీవనాడి లాంటి పోలవరం ప్రాజెక్టు మొదలుకుని.. పల్లెల్లో పిల్ల కాలువల నిర్వహణను కూడా సరిగా

పట్టించుకోకుండా వదిలేసింది. నిర్లక్ష్యం వలన గత ప్రభుత్వ హయాంలో కొట్టుకుపోయిన డ్యాములను చూశాం.. వాటి వైపు కన్నెత్తి చూడని పాలకుడిని చూశాం. మరోవైపు తుంగభద్ర డ్యాములో గేట్లు కొట్టుకుపోతే.. తెల్లారక ముందే పారుగు రాష్ట్రానికి పరుగులు పెట్టించిన నేటి పాలకుడిని చూస్తున్నాం. ఇది మాకున్నటువంటి చిత్తశుద్ధి. గరిష్ట స్థాయిలో 10 వేల కోట్ల రూపాయలకు పైగా బిల్లుల బకాయిలు ఉండడంతో అన్ని సాగునీటి ప్రాజెక్టుల పురోగతి కుంటుపడింది. తమ కక్షసాధింపు రాజకీయాలలో భాగంగా, గత ప్రభుత్వం దీర్ఘకాలంగా నిలిపివేసిన నీరు-చెట్టు బిల్లులు సైతం ఇందులో ఉన్నాయి. 4,600 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను చెల్లించి మా ప్రభుత్వం నిలిచిపోయిన ప్రాజెక్టులను పునరుద్ధరించింది. మిగిలిన బిల్లులను కూడా త్వరలోనే చెల్లించనున్నాము.

59. పోలవరం ప్రాజెక్టు ప్రస్తుత మరియు భావితరాల ప్రజల జీవితాలను మెరుగుపరుస్తుందనీ, అలాగే రాయలసీమ ప్రాంతం మరియు ఉత్తర కోస్తా జిల్లాల భవితవ్యాన్ని మారుస్తుందనీ మా ప్రభుత్వం బలంగా విశ్వసిస్తోంది. భవిష్యత్తును తీర్చిదిద్ది, వ్యవసాయాన్ని పరిరక్షించి, మన రాష్ట్రాన్ని నీటిభద్రత గల కరువురహిత రాష్ట్రంగా మార్చే శక్తి ఈ ప్రాజెక్టుకు ఉంది. మా ప్రభుత్వం ఈ ప్రాజెక్టు మొదటి దశకు గాను కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి 12,157 కోట్ల రూపాయలను పొందగలిగింది. ఇప్పటి వరకు 73 శాతం పురోగతి సాధించిన ఈ ప్రాజెక్టు, 2027 నాటికి పూర్తి కానుంది.

60. గోదావరి జలాలు ఏటా దాదాపు 2 వేల టి.ఎం.సి.లు సముద్ర పాలవుతున్న పరిస్థితి ఓవైపు. నీరు లేక ఎడారిగా మారుతున్న రాయలసీమ

ప్రాంతం మరో వైపు. వృధా అవుతున్న నీటిని సబ్సినియోగం చేసుకుంటూ ఆంధ్రప్రదేశ్ ను కరవు రహిత రాష్ట్రంగా మారుస్తూ.. **రైతుల జీవితాలలో వెలుగు నింపే దిశగా బృహత్తరమైన పోలవరం-బనకచెర్ల నదుల అనుసంధాన ప్రాజెక్టుకు మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారు శ్రీకారం చుట్టారు.** దీని కోసం ప్రణాళికలు రూపొందించే ప్రక్రియ ప్రారంభమైంది. ఈ బృహత్తరమైన ప్రాజెక్టుకు అవసరమయ్యే వేల కోట్ల రూపాయలను సమకూర్చుకోవడానికి ఉన్న అన్ని అవకాశాలను గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారు అన్వేషిస్తున్నారు. దీంట్లో భాగంగా గోదావరి నది నుండి 200 టి.ఎం.సి.ల వరద నీటిని మళ్లించడం ద్వారా ఈ ప్రాజెక్టు సాకారం కావాలని.. చంద్రబాబుగారి కలలు నిజమవ్వాలని మనమందరం కోరుకుందాం.

61. పెండింగ్ బిల్లుల చెల్లింపులతోపాటు సుపరిపాలన అందించడం వలన పలు ప్రాజెక్టుల పురోగతి మళ్ళీ పట్టాలెక్కింది. వీటిలో హంద్రీనీవా సుజల స్రవంతి ప్రాజెక్టు వెడల్పు చేసే పనులు ఇప్పటికే ప్రారంభమయ్యాయి. పూల సుబ్బయ్య వెలిగొండ ప్రాజెక్టు, చింతలపూడి ఎత్తిపోతల పథకం, స్టేజ్-II లోని బొడ్డేపల్లి రాజగోపాలరావు వంశధార ఫేజ్-II పనులు వివిధ దశలలో ఉన్నాయి.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి జలవనరుల శాఖకు 18,019 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పరిశ్రమలు మరియు వాణిజ్యం

62. గత ప్రభుత్వ ఉదాసీన వైఖరి మరియు అసంబద్ధ విధానాల వలన పరిశ్రమలు మూతపడటంతో ప్రజలు ఉద్యోగాలు కోల్పోయి, అనేక

కుటుంబాలు ఆర్థికంగా చితికిపోయాయి. రాష్ట్ర నుండి అనేక పరిశ్రమలు తరిమి వేయబడటంతో వ్యాపార వర్గాలలో భయాందోళనలు నెలకొన్నాయి. స్కాక్లలో డ్రాప్ అవుట్స్ గురించి మనం వింటూ ఉంటాం అధ్యక్షా..! కానీ గత ప్రభుత్వంలో స్కాక్లలో విద్యార్థుల డ్రాప్ అవుట్స్ సహజంగానే పెరిగాయి. ఇవే కాకుండా.. పరిశ్రమలు డ్రాప్ అవుట్ అయ్యాయి.. రాష్ట్రం నుంచి ఉద్యోగాలు డ్రాప్ అవుటయ్యాయి.. పేదలకు 'ఉపాధి' డ్రాప్ అవుట్ అయింది.. ఇన్ని రంగాలలో డ్రాప్ అవుట్లు కావడానికి మూల కారణమైన గత ప్రభుత్వ పాలకులు ఇప్పుడు ఓటమితో.. సభకు రాకుండా.. అసెంబ్లీ నుంచి కూడా డ్రాప్ అవుట్ అయ్యారు. వాళ్లు ప్రజా జీవితం నుంచి శాశ్వతంగా డ్రాప్ అవుట్ అయ్యే రోజులు అతి త్వరలోనే ఉన్నాయి అధ్యక్షా..! అనేక పరిశ్రమలు, ఎమ్.ఎస్.ఎమ్.ఇ.లు, ఎస్.సి. మరియు ఎస్.టి. వర్గాలకు చెందిన వ్యాపారవేత్తలకు ప్రోత్సాహకాల కోసం ఇవ్వవలసిన 11,000 కోట్ల రూపాయలకు పైగా బకాయిలను గత ప్రభుత్వం నిలిపివేసింది. వీటిలో 377.73 కోట్ల రూపాయల బకాయిలను మా ప్రభుత్వం ఇప్పటికే చెల్లించింది.

63. ఒకప్పుడు వ్యాపారాన్ని సులభతరం చేయడం (ఈజ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్) గురించి మాట్లాడుకున్నాం, కానీ ఇప్పుడు మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారు వ్యాపారాన్ని వేగవంతం చేయడం (స్పీడ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్) పై దృష్టి సారించారు. ప్రతి ఇంటికీ ఒక ఐ.టి. ఉద్యోగి ఉండాలని అప్పట్లో మేము కృషి చేశాము. నేడు ఇంకొక ముందడుగు వేసి ప్రతి కుటుంబానికీ ఒక వ్యాపారవేత్త ఉండాలనే లక్ష్యంతో ముందుకెళ్తున్నాము.

64. ఓర్వకల్లు, కొప్పర్తి అనే రెండు పారిశ్రామిక వాడలకు ఆర్థిక సహాయం అందించి అభివృద్ధి చేసేందుకు కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆమోదం తెలిపింది. పారిశ్రామిక కారిడార్ అభివృద్ధి కార్యక్రమం క్రింద మూలపేట, దొనకొండ, చిలమత్తూరు మరియు కుప్పం అనే నాలుగు కొత్త పారిశ్రామిక వాడలను ఎంపిక చేయడం జరిగింది.

65. పారిశ్రామిక వృద్ధిని వేగవంతం చేయడానికి మరియు దృఢమైన పెట్టుబడి వ్యవస్థను నెలకొల్పడానికి మా ప్రభుత్వం ముందు చూపుతో కూడిన అనేక విధాన పరమైన కార్యక్రమాలను ఆవిష్కరించింది. 4 లక్షల మందికి ఉద్యోగ అవకాశాలు కల్పించే దిశగా ప్రధాన పెట్టుబడుదారులైన ఎన్.టి.పి.సి. గ్రీన్ ఎనర్జీ లిమిటెడ్, ఆర్గెలర్ మిట్టల్ స్టీల్ కంపెనీ, ఎన్.హెచ్.పి.సి., బి.పి.సి.ఎల్., రిలయన్స్ ఇండస్ట్రీస్, ఎల్.జి. ఎలక్ట్రానిక్స్, టి.సి.ఎస్., టాటా పవర్, గ్రీన్కో గ్రూప్, హీరో ప్యూచర్ ఎనర్జీస్, ఎకోరెన్ ఎనర్జీల నుండి మా ప్రభుత్వం 6.3 లక్షల కోట్ల రూపాయల పెట్టుబడి హామీలను సాధించగలిగింది. ఈ సందర్భంగా పెట్టుబడుల సాధనలో మంత్రి నారా లోకేశ్ గారు గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పాలి అదృశ్య...! ఆర్గెలర్ మిట్టల్ స్టీల్ కంపెనీ రాష్ట్రానికి వచ్చేలా చేయడంలో ఆయనదే కీలక పాత్ర. అలాగే ప్రతిష్టాత్మక సంస్థలకు చెందిన డేటా సెంటర్లను రాష్ట్రానికి వచ్చేలా చేసే విషయమై లోకేశ్ గారు దృష్టి సారించారు.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను పరిశ్రమలు మరియు వాణిజ్య శాఖకు 3,156 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

ఇంధన రంగం

66. ప్రమాణ స్వీకారం చేసిన రోజునే గత ప్రభుత్వం విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందాలను రద్దు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించడంతో విద్యుత్ రంగం సర్వనాశనమైంది. అసమర్థ పాలన, పెరిగిన అప్పులు మరియు టారిఫ్ భారం కారణంగా, ఈ రంగం 1.29 లక్షల కోట్ల రూపాయలకు పైగా నష్టాలను చవిచూసింది. విద్యుత్ కొనుగోలు ఒప్పందాలను గత ప్రభుత్వం నిర్లక్ష్యంగా రద్దు చేయడంతో మన రాష్ట్రం అధిక ధరకు విద్యుత్ను కొనుగోలు చేయాల్సి వచ్చింది. దీనివలన ట్రా-అప్ ఛార్జీల పేరుతో ప్రజలపై పెనుభారం మోపబడింది.

67. గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారి దార్శనిక నాయకత్వంలో మన రాష్ట్ర ఇంధన రంగం నేడు పునరుజ్జీవం పొందుతోంది. గ్రీన్ హైడ్రోజన్ ఉత్పత్తిలో 2030 నాటికి భారతదేశం యొక్క మొత్తం ఉత్పత్తిలో మూడింట ఒక వంతును సాధించాలనే ధ్యేయంతో మన రాష్ట్రాన్ని గ్రీన్ హైడ్రోజన్ హబ్గా మార్చడమే మా ప్రభుత్వ లక్ష్యం. 'ఆంధ్రప్రదేశ్ ఇంటిగ్రేటెడ్ క్లీన్ ఎనర్జీ పాలసీ-2024' పునరుత్పాదక ఇంధన తయారీ జోన్లను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా ఇంధన రంగంలో పెట్టుబడులను ఆకర్షించి, 7.5 లక్షల మందికి ప్రత్యక్ష మరియు పరోక్ష ఉపాధి అవకాశాలు కల్పించే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను ఇంధన శాఖకు 13,600 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

రవాణా, రహదారులు మరియు భవనాలు

68. గత పొలకుల నిర్లక్ష్యం మరియు నిర్వహణలోపం వలన రాష్ట్ర రహదారులు అధ్యానంగా తయారవ్వడంతోపాటు ఉన్న మౌలిక సదుపాయాల పురోగతి కూడా కొన్ని సంవత్సరాల వెనుకకు మరలింది. రహదారుల పునరుద్ధరణకు చేపట్టిన 'మిషన్-గుంతలు లేని రహదారుల ఆంధ్ర' (పాట్ హోల్ ఫ్రీ ఆంధ్ర) గణనీయమైన పురోగతిని సాధించింది. **మరమ్మత్తులు చేపట్టిన 20,059 కిలోమీటర్లలో, 17,605 కిలోమీటర్ల మేర రహదారుల పనులు కేవలం మూడు నెలల వ్యవధిలోనే పూర్తిచేయడం జరిగింది.**

69. అదనంగా జిల్లా ప్రధాన కేంద్రాల నుండి మండల ప్రధాన కేంద్రాల వరకు మరియు వాటికి ఆనుకుని ఉన్న మండల ప్రధాన కేంద్రాల మధ్య రెండు వరుసల రహదారి అనుసంధాన పనులు చేపడుతున్నాము. వీటిలో భాగంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ మండల అనుసంధాన మరియు గ్రామ అనుసంధాన మెరుగుదల ప్రాజెక్టు మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ రహదారులు మరియు వంతెనల పునర్నిర్మాణ ప్రాజెక్టుల క్రింద 2,522 కిలోమీటర్ల రహదారుల విస్తరణ పనులు మరియు 464 వంతెనల నిర్మాణ/పునర్నిర్మాణ పనులు ఉన్నాయి.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి రవాణా, రహదారులు మరియు భవనాల శాఖకు 8,785 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

పర్యాటకం, క్రీడలు మరియు సంస్కృతి

70. 'ఆంధ్రప్రదేశ్ పర్యాటక విధానం - 2024-29' ద్వారా మా ప్రభుత్వం పర్యాటక రంగానికి పరిశ్రమ హోదాను కల్పించడం జరిగింది. అత్యంత పర్యావరణ

ప్రమాణాలతో కూడిన ప్రతిష్ఠాత్మక బ్లూ ఫ్లాగ్ సర్టిఫికేషన్‌ను రుషికొండ బీచ్ నిలుపుకుంది. దీనికితోడు అఖండ గోదావరి మరియు గండికోట వంటి ఐకానిక్ పర్యాటక ప్రాజెక్టులు పర్యాటకానికి అగ్రశ్రేణి గమ్యస్థానంగా రాష్ట్రం యొక్క ఖ్యాతిని ఇనుమడింపచేస్తున్నాయి. 'ఆంధ్రప్రదేశ్ క్రీడా విధానం 2024-29' ద్వారా మెరుగైన క్రీడా సంస్కృతిని పెంపొందించడానికి మరియు క్రీడా నైపుణ్యాలను ప్రోత్సహించడానికి మా ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉంది. క్షేత్ర స్థాయి క్రీడాకారులను ప్రోత్సహించి, వారి క్రీడా శిక్షణను మెరుగుపరచడం ద్వారా, మన రాష్ట్రాన్ని క్రీడా ప్రతిభకు ప్రముఖ కేంద్రంగా నిలబెట్టడమే ఈ క్రీడా విధానం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి యువజన, పర్యాటక మరియు సాంస్కృతిక శాఖకు 469 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

గృహ మంత్రిత్వ శాఖ

71. గత ప్రభుత్వం అనుసరించే విధానాలు పోలీస్ బలగాల స్ట్రాక్చర్‌ను దెబ్బ తీశాయి.. వారి సామర్థ్యాన్ని క్రుంగదీశాయి. దీని ఫలితంగా రాష్ట్రంలో అరాచకం రాజ్యం చేసింది. మాదక ద్రవ్యాలు అడ్డూ అదుపు లేకుండా తాండవించాయి. పోలీస్ బలగాల ఆత్మ స్ట్రాక్చర్‌ను పెంపొందించడం కోసం 920 కోట్ల రూపాయల మేర పేరుకుపోయిన వివిధ బకాయిల నుంచి 250 కోట్ల రూపాయలను ఇటీవలే చెల్లించాం. గత ప్రభుత్వం రెండేళ్లుగా నిలిపివేసిన గ్రూప్ పర్సనల్ యాక్సిడెంట్ ఇన్సూరెన్స్ పాలసీని మా ప్రభుత్వం పునరుద్ధరించడం జరిగింది. పోలీస్ దళం ఆధునీకరణ పథకం (ఎం.ఓ.పి.ఎఫ్.) క్రింద 61.20 కోట్ల రూపాయలను విడుదల చేశాం.

72. శాంతిభద్రతలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు ఉపాధిని కల్పించడానికి 6,100 మంది పోలీసు కానిస్టేబుల్ల నియామక ప్రక్రియ జరుగుతోంది. గంజాయి, ఇతర మాదకద్రవ్యాలసాగు మరియు వీటి అక్రమ రవాణాను నిరోధించడానికి 'ఎలైట్ యాంటీ నార్కోటిక్స్ గ్రూప్ ఆఫ్ లా ఎన్ఫోర్స్ మెంట్ (ఈగల్)' ను మా ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. సైబర్ నేరాల ముప్పు పెరుగుతుండటంతో ప్రతి జిల్లాలో ఒక సైబర్ పోలీస్ స్టేషన్ ఏర్పాటుకు ప్రణాళికలు రూపొందించడం జరుగుతోంది. పోలీసు శాఖను మరింత చురుగ్గా తీర్చిదిద్దేందుకు, వాహనాల కొనుగోలుకు మా ప్రభుత్వం కృషి చేస్తోంది.

2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గృహ మంత్రిత్వ శాఖకు 8,570 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

రెవెన్యూ శాఖ

73. గత ప్రభుత్వం ఆంధ్రప్రదేశ్ భూహక్కు చట్టాన్ని సరైన జాగ్రత్తలు తీసుకోకుండా హడావిడిగా తీసుకొచ్చింది. ప్రజలు నుండి వచ్చిన తీవ్రమైన ఒత్తిడి మేరకు ఈ చట్టాన్ని రద్దుచేసి భూ యాజమాన్యంపై ప్రజలకు ఉన్న భయాన్ని మా ప్రభుత్వం తొలగించింది. గ్రామస్థాయిలో భూసమస్యలను పరిష్కరించడానికి మా ప్రభుత్వం 17,403 గ్రామాలలో రెవెన్యూ సదస్సులను నిర్వహించి ఇప్పటి వరకు 90,315 అర్జీలను పరిష్కరించడం జరిగింది. సుమోటో కుల ధృవీకరణ విధానం ద్వారా రాష్ట్రంలోని అన్ని కుటుంబాలకు కుల ధృవీకరణ పత్రాలను ఆన్లైన్లో అందుబాటులో ఉంచడం జరిగింది. ఫ్రీ-హోల్డ్ భూముల పునః పరిశీలన చేపట్టి పూర్తి చేశాము. లీసర్వే పూర్తయిన 6,688 గ్రామాలలో

గ్రామసభలను జరిపి ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి తాజా ప్రాదేశిక డేటాను నిర్వహించడం జరుగుతోంది.

కార్మిక శాఖ

74. దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన ఉన్న కుటుంబాల భద్రత కోసం కుటుంబ యజమానికి చంద్రన్న బీమా పథకం అమలుకు సంబంధించిన విధివిధానాలను నిర్ణయించేందుకు వర్కింగ్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశాము. గుంటూరు, శ్రీసిటి, కర్నూలు, పెనుకొండ, అచ్చుతాపురం, శ్రీకాకుళం మరియు నెల్లూరులలో ఈ.ఎస్.ఐ. ఆసుపత్రుల నిర్మాణానికి భూములను గుర్తించడం జరిగింది. తిరుపతిలోని ఈ.ఎస్.ఐ. ఆసుపత్రిని 50 నుండి 100 పడకలకు పెంచడానికి ఆమోదించడం జరిగింది.

ఇతర విధానాలు

గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారి మార్గదర్శకత్వంలో ఈ క్రింది ముఖ్య విధానాలు మా ప్రభుత్వం తీసుకువస్తోంది.

వయబులిటీ గ్యూప్ ఫండింగ్ (వి.జి.ఎఫ్)

75. ఆర్థిక శాఖకు సంబంధించి కొన్ని కీలక అంశాలు ప్రస్తావించాలి అదృష్టా..! బడ్జెట్ అనగానే రూపాయి రాక-పోక, కేటాయింపులు, అప్పులు, ఆదాయం, ఖర్చులు, లోటు, మిగులు, రెవెన్యూ వ్యయం, మూలధన వ్యయం. ఇవి సామాన్యునికి అర్థం కాని పడికట్టు పదాలు. ప్రజల కోసం పెట్టే బడ్జెట్ను ప్రజలకు అర్థం అయ్యేలా చెప్పాల్సిన బాధ్యత మనపై ఉంది అదృష్టా..!

76. గతంలో ఎన్నడూ లేని విధంగా మూలధన వ్యయం గురించి ఎక్కువగా చర్చ జరుగుతోంది అద్భుతం!! 'మూలధన వ్యయం' అంటే ఏంటనేది సామాన్యుని భాషలో చెప్పాలంటే.. ఒక రైతు భూమిని కొనడం మూలధన వ్యయం .. ఆ భూమిని సాగు చేసుకోవడానికి అవసరమైన బావి త్రవ్వడం.. బోరు వేయడం మూలధన వ్యయం. ఇలా ఆ రైతు పెట్టిన ఆ మూలధన వ్యయం వలన అతని పొలంలో పంటలు పండుతాయి.. ఆదాయం వస్తుంది. అలాగే ప్రభుత్వానికి మూలధన వ్యయం ఉంటుంది. సాగునీటి ప్రాజెక్టులు, మౌలిక సదుపాయాలు వంటి వాటిపై ఖర్చు చేస్తే... తిరిగి అవి ఆదాయాన్ని కల్పిస్తాయి. ఇదే నిజమైన మూలధన వ్యయ లక్ష్యం. ఒక ఉదాహరణ అద్భుతం!! 1600 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు పెట్టి.. కట్టిన పట్టిసీమ ప్రాజెక్టు ఈ రాష్ట్ర రైతాంగానికి ఐదేళ్లలో 44 వేల కోట్ల రూపాయలను సంపాదించే అవకాశాన్ని కల్పించింది. ఇది నిజమైన మూలధన వ్యయం... ప్రజలకు ఉపయోగపడే మూలధన వ్యయం. అందుకే మా ప్రభుత్వం దానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యతనిస్తోంది.

77. వందల కోట్లతో సముద్ర తీరాన ప్యాలెస్ లు కట్టుకోవడం.. సర్వే రాళ్లపై బొమ్మలకే 650 కోట్ల రూపాయలు తగలెయ్యడం ప్రజలకు ఉపయోగడే మూలధన వ్యయం కాదు. ఇలాంటివి క్యాపిటల్ ఎక్స్ పెండిచర్ లా కన్పించే పర్సనల్ ఎక్స్ పెండిచర్. ఇదీ గత ప్రభుత్వ నిర్వాకం. హంద్రీ-నీవా లాంటి ప్రాజెక్టులపై మా ప్రభుత్వం డబ్బులు ఖర్చు పెట్టడం మూలధన వ్యయం. ఇది నాటి పాలకుల ఖర్చు పెట్టిన విధానానికి నేటి పాలకులు ఖర్చు పెడుతున్న విధానానికి ఉన్న వ్యత్యాసం. అదే రూపాయిని ఎవరు ఎలా ఖర్చు పెడుతున్నారనడానికి ఇదే ఉదాహరణ.

78. తక్కువ ఆదాయ వనరులున్న ప్రస్తుత పరిస్థితులలో పెద్ద పెద్ద క్యాపిటల్ ఎక్స్ పెడించర్ ప్రాజెక్టులు చేపట్టడానికి వచ్చే ఇబ్బందులను అధిగమించడానికి ప్రణాళికలు రూపొందించాం. పబ్లిక్ పైవేట్ భాగస్వామ్యం (పి.పి.పి.)తో కొత్త అభివృద్ధి పనులను చేపట్టేందుకు ప్రోత్సాహకంగా ప్రాజెక్టు వ్యయంలో 20 శాతం వరకు వయబులిటీ గ్యారంటీ ఫండింగ్ కోసం.. ఓ వినూత్న పథకాన్ని ప్రవేశపెడుతున్నామని ప్రకటిస్తున్నాం. దీని కోసం 2 వేల కోట్ల రూపాయల కార్పస్ ఫండను ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

రియల్ టైమ్ గవర్నెన్స్

79. గత ప్రభుత్వ హయాంలో పొరదర్శకత మరియు పాలనా సౌలభ్యం కొరవడాయి. గూగుల్, టి.సి.ఎస్., మెటా తదితర సంస్థలతో మా ప్రభుత్వం అవగాహనా ఒప్పందాలను కుదుర్చుకుంది. ఆరోగ్య సంరక్షణతోపాటు వివిధ రంగాలలో కృత్రిమ మేధస్సు వినియోగాన్ని వేగవంతం చేయడానికి గూగుల్ సంస్థతో కుదుర్చుకున్న అవగాహన ఒప్పందం రాష్ట్రంలో స్టార్టప్ వ్యవస్థకు మద్దతునిస్తుంది. మెటాతో కుదుర్చుకున్న అవగాహన ఒప్పందం ద్వారా 159 సేవలతో వాట్సాప్ గవర్నెన్స్ను ప్రారంభించడం జరిగింది. వాట్సాప్ గవర్నెన్స్ తో వీలైనన్ని ఎక్కువ పౌర సేవలను అనుసంధానం చేసేందుకు మా ప్రభుత్వం ప్రయత్నం చేస్తోంది.

తెలుగు భాషాభివృద్ధి

ఆంధ్ర భోజుడిగా ప్రస్తుతించబడిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారి
అమూల్యమైన పలుకులను గుర్తుచేసుకుందాం....

“తెలుగ దేలయన్న దేశంబు తెలుగేను
తెలుగు వల్లభుండ తెలుగొకండ
ఎల్ల నృపులు గొలువ ఎరుగవే బాసాడి
దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స”

గౌరవనీయులైన ముఖ్యమంత్రిగారి మార్గదర్శకత్వంలో, వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో వినూత్న ఆలోచనలతో మా ప్రభుత్వం ముందడుగు వేస్తోంది.

80. శతాబ్దాల నాటి గొప్ప సాహితీ సంప్రదాయాన్ని కలిగిన ప్రాచీన తెలుగు భాష ఒకటి. భారతీయ సంస్కృతి, సాహిత్యం మరియు కళలకు తమ రచనల ద్వారా పలువురు తెలుగు కవులు, రచయితలు మరియు పండితులు చేసిన సేవ ఎనలేనిది. మన రాష్ట్ర సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని కాపాడటంలో మరియు ప్రచారం చేయడంలో తెలుగు భాషకున్న ప్రాముఖ్యతను మా ప్రభుత్వం గుర్తించింది. తెలుగు భాష అభివృద్ధి మరియు ప్రచారం కోసం 10 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

నవోదయం 2.0

81. అక్రమ మద్యం ఉత్పత్తిని నిర్మూలించడం కోసం 2016 సంవత్సరంలో అమలుపరచబడిన 'నవోదయం' కార్యక్రమం విజయవంతమైంది. నేడు మన రాష్ట్రాన్ని అక్రమ మద్యం, మాదకద్రవ్యాలు మరియు గంజాయి రహిత రాష్ట్రంగా

మార్గాలనే ధ్యేయంతో మా ప్రభుత్వం 'సవోదయం 2.0' కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించింది. ఆల్కహాల్ డీ-అడిక్షన్ కోసం పనిచేస్తున్న ప్రసిద్ధ సంస్థలతో కలిసి మా ప్రభుత్వం వ్యసనాలబారి నుండి ప్రజలను, ముఖ్యంగా యువతను రక్షించడానికి, అవగాహనా కార్యక్రమాలను విస్తృతంగా చేపట్టనుంది. ఈ కార్యక్రమానికి 10 కోట్ల రూపాయల కేటాయింపును ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

రతన్ టాటా ఇన్నోవేషన్ హబ్

82. రతన్ టాటా ఇన్నోవేషన్ హబ్ను మా ప్రభుత్వం అమరావతిలో ఏర్పాటు చేయనుంది. దీని ద్వారా నూతన ఆవిష్కరణలను ప్రోత్సహించడం, పారిశ్రామిక వ్యవస్థలను ఏర్పాటు చేయడం మరియు స్టార్టప్లకు మార్గదర్శకత్వం వహించడం జరగనుంది. ఈ హబ్ మరో ఐదు జోనల్ కేంద్రాలతో అనుసంధానించబడుతుంది. ప్రతి కేంద్రానికి ఒక ప్రముఖ వ్యాపార సమూహం మద్దతు లభించడం వలన, అభివృద్ధి చెందుతున్న రంగాలలో సాంకేతికత మరియు నైపుణ్యాభివృద్ధి సులభతరం కానున్నాయి.

కాలుష్య రహిత ఆంధ్ర

83. దేశ రాజధాని ఢిల్లీలోని పరిస్థితిని చూస్తే కాలుష్య ప్రమాదం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. మన రాష్ట్రం కాలుష్యం బారిన పడకుండా మా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటోంది. హరిత శక్తిని ప్రోత్సహించి మరియు రాష్ట్రంలో పచ్చదనాన్ని 50 శాతానికి పెంచడానికి మా ప్రభుత్వం కృషి చేస్తోంది. ఈ చర్యలతో మన రాష్ట్రం నెట్-జీరో ఎకానమిగా మార్పు చెందడానికి మా ప్రభుత్వం కృషి చేస్తోంది.

2023-24 ఖాతాలు :

84. ఆంధ్రప్రదేశ్ అకౌంటెంట్ జనరల్ వారు ఖరారు చేసిన ఆర్థిక లెక్కల ప్రకారం 2023-24 ఆర్థిక సంవత్సరానికి గాను రెవెన్యూ లోటు 38,682 కోట్ల రూపాయలు మరియు ద్రవ్యలోటు 62,719 కోట్ల రూపాయలుగా చెప్పడం జరిగింది. రాష్ట్ర స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి.)లో రెవెన్యూ లోటు మరియు ద్రవ్యలోటు వరుసగా 2.72 శాతంగానూ, 4.41 శాతంగానూ ఉన్నాయి.

2024-25 సవరించిన అంచనాలు

85. సవరించిన అంచనాల ప్రకారం, 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరానికి రెవెన్యూ వ్యయం 2,24,342 కోట్ల రూపాయలు కాగా మూలధన వ్యయం 24,072 కోట్ల రూపాయలు. 2024-25 ఆర్థిక సంవత్సరంలో రెవెన్యూ లోటు దాదాపు 48,311 కోట్ల రూపాయలు కాగా, ఇదే కాలానికి ద్రవ్యలోటు దాదాపు 73,362 కోట్ల రూపాయలు. ఇవి రాష్ట్ర స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి.) లో వరుసగా 3.01 శాతంగానూ మరియు 4.57 శాతంగానూ ఉన్నాయి.

2025-26 బడ్జెట్ అంచనాలు

86. 2025-26 ఆర్థిక సంవత్సరానికి, నేను 3,22,359 కోట్ల రూపాయల వ్యయాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను. ఇందులో రెవెన్యూ వ్యయం అంచనా 2,51,162 కోట్ల రూపాయలు మరియు మూలధన వ్యయం అంచనా 40,635 కోట్ల రూపాయలు. ఇదే కాలానికి రెవెన్యూ లోటు 33,185 కోట్ల రూపాయలు మరియు ద్రవ్య లోటు 79,926 కోట్ల రూపాయలుగా ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

రాష్ట్ర స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి.) లో రెవెన్యూ లోటు 1.82 శాతంగానూ మరియు ద్రవ్యలోటు 4.38 శాతంగానూ ఉండవచ్చు.

ముగింపు

87. గౌరవనీయ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడుగారి నాయకత్వంలో మన రాష్ట్రం ఆరోగ్యవంతమైన, సుసంపన్నమైన మరియు సంతోషకరమైన సమాజ నిర్మాణ దిశగా ఒక నూతన శకానికి నాంది పలుకుతోంది. మా లక్ష్యం 'స్వర్ణాంధ్ర-2047' ఎంతో ఆశావహం. ఇది కష్టతరమైనప్పటికీ, సాధ్యమే. గత ఏడాది నుండి మన రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న ప్రగతిశీలపరివర్తన మనందరం ఆశావహాదృక్పథంతో, ఆత్మవిశ్వాసంతో గర్వంగా ముందుకు సాగడానికి కావలసిన ప్రోత్సాహం ఇస్తోంది.

88. 1944లో సుభాష్ చంద్రబోస్ గారు భారత జాతీయ సైన్య సభ్యులతో ఇలా అన్నారు.

“నాకు రక్తాన్నివ్వండి, నేను మీకు స్వాతంత్ర్యాన్ని ఇస్తాను”

దేశ స్వాతంత్ర్య సాధనకు ఈ పిలుపు స్ఫూర్తినిచ్చింది. గొప్ప నాయకులు క్లిష్ట సమయాలలో తమ ప్రజలను ఉత్తేజపరిచి ఉజ్వల భవిష్యత్తు వైపుకు నడిపిస్తారు.

ఈ సందర్భంగా మహాకవి శ్రీశ్రీ గారి మాటలను గుర్తుచేసుకుందాం...

**“నేను సైతం ప్రపంచాగ్నికి సమిధనొక్కటి ఆపఱతిచ్చాను
నేను సైతం విశ్వ వృష్టికి అశ్రువొక్కటి ధారపోశాను.”**

ఇదే స్ఫూర్తితో గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారా చంద్రబాబు నాయుడు గారి నాయకత్వంలో నేను, మీరు, మనందరం మనవంతు తోడ్పాటు అందించి స్వర్ణాంధ్రప్రదేశ్ లక్ష్య సాధనను సాకారం చేసుకుందాం.

ఈ మాటలతో ఇప్పుడు మన రాష్ట్ర బడ్జెట్‌ను గౌరవ సభ ఆమోదం కోసం ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

శ్రీ ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీ హింద్.

Speech of
Sri Payyavula Keshav
Minister for Finance
February 28, 2025

Hon'ble Speaker,

I rise to place before this august House the budget estimates for the financial year 2025-26. It is my honour and privilege to present this budget.

2. We are presenting this budget in the backdrop of the financial destruction caused by the previous regime. This is a highly complex task, because the previous regime created financial chaos in every department. As a result, a great deal of effort was required to understand the scale of mismanagement of finances and set things right.

3. We are not the only ones claiming that there was financial mismanagement. The NITI Aayog also revealed in its report that Andhra Pradesh's debt sustainability has reached zero. This means that ours was the only State which was no longer in a position to take on any more loans. In these circumstances, the challenge of formulating the budget was immense. However, the words of Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu provided the necessary guidance: "If Hiroshima, which was devastated by a nuclear attack, could rise again, why can't we rebuild Andhra Pradesh after this economic devastation?" This budget is prepared with this inspiration.

4. Last year, the people of Andhra Pradesh marked the beginning of a new era by placing their trust in the NDA Government. With an unprecedented mandate, the people of Andhra Pradesh entrusted our government with a responsibility to guide the State on the right path and fulfil their aspirations. That strong mandate has fuelled our commitment to rebuild the Brand Andhra.

5. For five years, the previous regime created an environment of fear and insecurity, where the common man could not live peacefully. The legacy of the past administration can only be described as neglect, destruction, and the ruin of future generations. All of us must remember this every single day. After state bifurcation, citizens struggled and worked hard to move forward. From 2014 to 2019, in spite of all the troubles of bifurcation, the State saw an unprecedented double-digit growth where the aspirations of the people were met.

6. But after 2019, the previous regime put a halt to everything. From a path of development, the State was put on the road to suffering. Democratic institutions were damaged. Industries were chased away. Youth were disoriented. The economy was destroyed. The focus of the previous government was on regime revenge and silencing of opposition rather than on welfare of people. Change of government is a routine matter in a democracy. However, due to hardships experienced on account of the corrupt and inefficient governance in the last five years, the change brought by the people in 2024 has a deeper meaning. People thought not just about their own lives, but also about the future of their children.

7. With a 93% strike rate and 57 % vote share, the responsibility of securing their children's future was given to us by the people. After assuming office, our government took stock of the situation, conducted deeper analysis and exposed the extent of misgovernance of the previous regime through a series of white papers. We found that Andhra Pradesh was left in disarray and disorder with no direction for future. Institutions were destroyed, the economy collapsed and debt burden increased to alarming level.

8. It is a challenging task to rebuild Andhra Pradesh in this difficult time. This is when we require leadership with courage and hope. We feel blessed to be led in this hour by the right man. Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu is a visionary, a reformer, a policy pioneer and a transformational leader. He has a proven track record of overcoming challenges.

9. When he took up the reins of government for the first time as Chief Minister in 1995, it was the time the State was struggling even to pay salaries. He took bold steps and reforms in every sector, to bring the financial position of the State in order.

10. The same scenario has repeated in 2024, when he has taken up the reins of government for the fourth time as Chief Minister. Under the previous regime, financial position of the State was weakened to such an extent that even salaries could not be paid in time. All development activities were stalled and the economy collapsed. Presenting a budget in these difficult times is a challenge.

11. Drawing inspiration from Kautilya's Arthashastra, which emphasizes,

***"The happiness of his subjects is the happiness of the king;
their welfare is his welfare.***

***A king should never think of his personal interest or welfare,
but should ever try to find his joy in the joy of his subjects."***

Much like Kautilya's guidance to Chandragupta Maurya in establishing a prosperous and just rule after the maladministration of the Nanda dynasty, Hon'ble Chief Minister is leading Andhra Pradesh into a new era of governance anchored in transparency, welfare, public service, law and order, progress and trust, after the destructive policies and politics of the previous regime.

12. With great zeal, Hon'ble Chief Minister is spearheading all efforts to rebuild Andhra Pradesh. Under his leadership, our government has carried out consultations, identified economic growth avenues, assessed infrastructure needs, and brought out policy reforms to drive AP's transformation.

13. In the 1990s, Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu had developed the Vision 2020 document for Andhra Pradesh. It was not appreciated by the opposition then too. But one can see the realisation of that vision today in the rise of Hyderabad. It is a testimony to his leadership and ability to convert vision into reality. Again in 2024, giving a direction to a greater vision, Hon'ble Chief Minister has launched the Swarna Andhra @ 2047, giving a road map for development of the State. The target is to consistently achieve GSDP growth rate of 15% plus, increase per capita income, eradicate poverty, and take the fruits of development to the most underprivileged sections.

14. The work towards achieving Swarna Andhra Vision 2047 has already started. As part of the strategy, the deficiencies in policies of the previous regime were set right and many new policies like Sand Policy, Excise Policy, AP Industrial Development Policy 4.0, etc. have been brought.

15. We are correcting the blunders of the previous regime which only knew to borrow but not repay. Generally, contractors are black listed by the government. However, during the previous regime, the contractors black listed the government and showed no interest to work with the government. With our coming to office, the State has escaped this miserable situation. I would like to highlight the key achievements of our government since June 2024, which have been achieved through careful management of state finances.

- i. We have cleared liabilities of Rs. 23,556 crore which were pending as on 12th June 2024.
- ii. 93 Centrally Sponsored Schemes were stopped by the previous regime. Out of these, we have restarted 74 schemes including NREGS, AMRUT, Jal Jeevan Mission, Samagra Siksha, by clearing liabilities of

Rs. 9,371 crore. This has triggered further releases from Government of India.

- iii. Bills of Rs. 12,735 crore relating to irrigation, roads and other works have been cleared to revive economic activity.
- iv. Released Rs. 2,793 crore of Finance Commission grants to strengthen the panchayats and municipalities.
- v. Released Rs. 31,613 crore for the three schemes - NTR Bharosa, NTR Vaidya Seva and Deepam 2.0.
- vi. The NDA is committed to the development of the State. With support of Hon'ble Prime Minister Sri Narendra Modi garu, we have put the Polavaram Irrigation Project and Amaravati Capital City Project back on track.
- vii. Under the Special Assistance to States for Capital Investments, the expenditure in 2023-24 was just Rs. 4,090 crore. I am pleased to inform this august House that in 2024-25, the allocation to AP has substantially increased to Rs. 7,200 crore. This is likely to increase further by 31st March 2025.
- viii. Economic growth is back on track. As per the First Advance Estimates for 2024-25, GSDP has grown at a rate of 12.94%. All key sectors have registered a strong performance - agriculture and allied activities have grown at 15.86%, industries at 6.71%, and services at 11.70%.

16. We have fulfilled the following important manifesto promises in a short span of time from June 2024,

- i. Enhanced NTR Bharosa Pensions to Rs. 4,000 per month.
- ii. Opened 204 Anna Canteens for the poor.
- iii. Provided free cylinders under Deepam 2.0 scheme.
- iv. Increased honorarium to Archakas, Imams and Mouzzains.
- v. Initiated the process for 16,347 teachers recruitment through DSCs.

17. Our Hon'ble Chief Minister believes that everything that the government does should be done with the approval of the people. He often says, "We have to

convince people, today, tomorrow and day after tomorrow, and it is a continuous process in democracy". Budget is not a mere allocation document, but it is a reflection of people's hopes, aspirations, development and welfare. The exercise is to balance these with the available resources. The previous regime had completely abandoned this principle which destroyed the State's economy. The budget for FY 2024-25 laid the corrective foundation for the State. We have counted every rupee, discussed with each department about each requirement in detail, and considered every possible future challenge for preparing budget for 2025-26. Under the guidance of Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu, I proceed to present the department wise allocations.

Agriculture and Allied Sectors

I recall the words of Dr. M.S. Swaminathan,

"If agriculture goes wrong, nothing else will have a chance to go right."

18. This is true for Andhra Pradesh where the agriculture sector supports 62% of the population and serves as the backbone of the State's economy. In spite of the importance of agriculture sector, the previous government failed to implement several important schemes. Payments of Rs. 5,510 crore under different agriculture schemes were left unpaid. Out of this amount, our government has cleared Rs. 693 crore.

19. The previous regime did not understand the importance of drip irrigation. The importance of drip irrigation was recognised by our leader when there was no drip irrigation in the country. In these times, when the entire country was using drip irrigation, we saw a leader who completely neglected it. It is important to bring to the knowledge of this generation how drip irrigation came into this country. In the 1990s, when no one was aware of drip irrigation, he brought this Israeli technology to the State. I was part of the Committee along with three officers which studied drip irrigation in Israel. As per the instructions of the then Chief Minister of the combined State, this drip irrigation project was implemented for the first time in the country in the combined State of Andhra Pradesh. The Congress party had made fun of the initiative. Later, Hon'ble Chief Minister headed the National Task Force on drip irrigation. Today there is no state or farm without drip irrigation. There is no other better example than this to say, "What Chandrababu Naidu thinks today, the Nation thinks tomorrow".

20. The Rashtriya Krishi Vikas Yojana - Per Drop More Crop scheme was not implemented for years. Mere sanctions were given by the previous regime but payments were not made, which we are making now. Further, Rs. 616 crore released by Government of India under Micro Irrigation Fund was diverted. After formation of our government, we have revived the scheme by releasing Rs. 176 crore in July 2024. Our government has also given sanction for bringing an additional 85,000 hectares under micro irrigation for this year.

21. It is said that once in your life you need a doctor, a lawyer, a policeman, and a preacher. But every day, three times a day, you need a farmer. Therefore, let the farmer be happy. With a deep sense of gratitude to our annadatas, I happily announce the fulfilment of our Super Six promise. No matter in what financial situation we are in, our farmers will receive Rs. 20,000 annually under the Annadata Sukhibhava scheme.

22. To support the agriculture sector, 9 hours of free daytime power is supplied to 21.87 lakh agricultural pump sets across the State.

23. I am happy to announce the fulfilment of another manifesto promise of doubling the financial relief during fishing ban period from Rs. 10,000 to Rs. 20,000.

I propose to allocate Rs. 13,487 crore for the Agriculture & Allied sectors for 2025-26.

Civil Supplies

24. Sri Nandamuri Taraka Rama Rao garu, whose foremost belief was that no stomach should go hungry, had started the scheme of distributing rice at Rs. 2 per kg. The whole country went on to follow this model. What started as a scheme in Andhra Pradesh, became the basis for the National Food Security Act 2013 after three decades. Our government is supplying quality rice through PDS. Specially packed fine rice will be supplied to government schools for mid-day meal scheme, and social welfare hostels from the next academic year.

25. The most striking difference brought by our government was improvement of the paddy procurement process, which was neglected by the previous government. We very well understand that paddy payments form an important part of aggregate farm income. It is with pride that I say that for Kharif 2024, we cleared Rs. 7,564 crore for paddy procurement of 32.7 lakh MTs to 5.5 lakh farmers within 48 hours. In fact, 90% of farmers got paid within 24 hours. An amount of Rs.1,674 crore was paid for pending paddy payments of the previous regime.

26. To alleviate the hardships of his sisters, the Hon'ble Chief Minister in 1999 had brought out Deepam 1.0 scheme for the poor to make a shift from conventional biomass cooking fuel to clean LPG cylinders. Now, with a belief in the phrase "Mahilalu Maharanulu", our government is continuing the legacy and has launched Deepam 2.0 scheme, providing 3 LPG cylinders free per year to 90.1 lakh eligible beneficiaries. I propose to allocate Rs. 2,601 crore for Deepam 2.0 in 2025-26.

I propose to allocate Rs. 3,806 crore for Civil Supplies Department in 2025-26.

Welfare

"Power has only one duty, to secure social welfare of the People."

- Benjamin Disraeli

27. Our government has prioritised welfare of all weaker sections of society by implementing manifesto assurances in alignment with vision of Swarna Andhra 2047.

28. The notion of social security of our government is not merely to treat the elderly as vote bank or call them our fathers and mothers for the sake of sympathy, but to stand as a pillar of support for life. The Hon'ble Chief Minister sees social security from a humane rather than a financial perspective, making him the eldest son for lakhs for families. The NTR Bharosa Pensions which started with Rs. 35 have now reached Rs. 4,000 per month. We have become a state with the highest social security pensions supporting the greatest number of people. In line with our manifesto commitment, we are providing enhanced NTR Bharosa Pensions with amounts ranging from Rs. 4,000 to Rs. 15,000 per month, setting the example for true welfare.

29. With a focus on education, social security, and economic empowerment, we are implementing the Pre-Matric and Post-Matric Scholarships for SC and ST students. Our government is committed for the overall socio-economic development of 27.39 lakh Scheduled Tribes, including 4.93 lakh Particularly Vulnerable Tribal Groups. This is being achieved by implementing welfare and developmental activities in different domains like education, health, infrastructure, livelihoods, skill development and self-employment of tribals in ITDA areas.

30. The previous regime kept pending dues of Rs. 90 crore to Imams and Mouzzains for one year. Our government has released honorariums of Rs. 15,000 per month to them. We have reconstituted the defunct Waqf Board. Ten per cent of the liquor licenses are allocated to toddy tappers. We have also increased the allowance for Doopa Deepa Naivaidyam to Rs.10,000 and honorarium for Archakas to 15,000.

31. At the same time, to reduce the burden on the poor, 200 units of free electricity per month is provided to BPL, SC, ST households. Free electricity is extended to professionals under BPL category from BC communities for handlooms, power looms, hair cutting salons, etc.

32. Our government is relaunching the Adarana scheme which had supported artisans, craftsmen and other traditional occupations. This scheme will provide improved modern toolkits and gadgets to ensure sustainable income by improving their productivity.

For 2025-26, I propose an allocation of Rs. 20,281 crore for the SC component, Rs. 8,159 crore for the ST component, Rs.47,456 crore for the BC component, and Rs.5,434 crore for the welfare of minority communities.

Women Development and Child Welfare

Smt. Savitribai Phule, who became the first female teacher in India defying societal norms, said,

'Empower a woman, and you uplift an entire community.'

33. As a firm believer in this philosophy, my leader and Hon'ble Chief Minister was the first in the country to empower women through Self Help Groups. From being confined to their kitchens, women became part of a grand social movement through SHGs. Andhra Pradesh became synonymous with SHG movement and a role model for the country. Today, there are more than 10 lakh SHGs in Andhra Pradesh, enabling a high level of participation of women in economic activities. Such is the empowerment achieved through SHGs that the DWACRA women have become influential stakeholders in shaping the welfare policies and politics of the State.

34. The previous government had disrupted the economic empowerment of women by diverting Rs. 750 crore of Stree Nidhi funds. Our government is taking corrective measures to ensure that SHGs play an important role in financial upliftment of women.

35. Our government is taking numerous steps to ensure adequate nutrition for women, children and adolescents through schemes like ICDS, Mission Shakti, etc. Fulfilling a manifesto promise, our government has sanctioned gratuity for Anganwadi workers. Twelve new Old Age Homes have been sanctioned for the protection of senior citizens.

I propose to allocate Rs. 4,332 crore for Women, Children, Differently Abled and Senior Citizens Welfare Department for 2025-26.

Skill Development

Hon'ble Chief Minister always reminds us that,

***"In a knowledge-driven economy,
staying updated with the latest skills is crucial."***

36. Skilled manpower is important to cater to the changing demands of industry. Skill Census is underway to systematically assess the skill sets of working age population and align them with evolving needs of industries. Skill Hubs have been established in 83 government ITIs to train unemployed youth and college dropouts to meet local industry demands. It is also proposed to establish 4 new ITIs exclusively for minorities under Pradhana Mantri Jan Vikas Karyakram.

I propose to allocate Rs. 1,228 crore for Skill Development and Training Department for 2025-26.

School Education

37. Due to the previous regime's misguided policies and misrule, 2.43 lakh students dropped out of schools in the State. The government's sheer negligence and lack of focus on the education system had put the future of students at risk.

38. In these circumstances, Hon'ble Minister for Human Resources Development Sri Nara Lokesh garu has taken on his shoulders the difficult task of reforming the education system. Believing that today's children are tomorrow's citizens, he started overhauling the system. Our children are getting ready to compete and excel at the global level with his focus on outcome and value - based education, and efforts to bring futuristic technologies like Artificial Intelligence into the mainstream curriculum.

The importance of education for society is expressed through the Chinese proverb,

***"If you are planning for a year, sow rice;
if you are planning for a decade, plant trees;
if you are planning for a lifetime, educate people."***

39. We strongly believe that educating children should not become a burden on parents. We also believe that no child should be deprived of education for any reason. With this objective, to support every mother to send her children to school, I take pride in announcing that the government is launching the Talliki Vandanam scheme, to provide financial support of Rs.15,000 in the academic year 2025-26. The scheme will cover children enrolled in Classes I to XII in both government and private schools.

40. Similarly, Sarvepalli Radhakrishna Vidyamitra scheme reduces financial burden on families by providing free books, uniforms, and essential supplies to 35.69 lakh students, ensuring equal access to education. The Dokka Seethamma Madhyanha Badi Bhojanam enhances students' health and focus on learning by offering nutritious meals.

41. On the strong advocacy of Hon'ble Minister for Human Resources Development, for a teacher-friendly education system, I am glad to announce that our government has decided to provide free electricity for all government schools. This will reduce the financial burden on local bodies and provide a stress-free environment to teachers and students.

I propose an allocation of Rs. 31,805 crore for School Education Department for 2025-26.

Higher Education

42. Our government is dedicated to building a strong, inclusive higher education ecosystem that prepares students for future challenges and ensures equal opportunities for all. Key initiatives under this program include the establishment of Multidisciplinary Education and Research Universities, introduction of a credit-based system for Polytechnic education, modernization of campuses with smart classrooms, advanced laboratories, digital libraries, to prepare global citizens. We also aim to place our State Universities in the top 100 globally.

I propose to allocate Rs. 2,506 crore for Higher Education Department in 2025-26.

Healthcare

43. The health sector has faced significant challenges and mismanagement during the previous regime. Pending payments exceeded Rs.6,400 crore which led to lapses in medical services including Vaidya Seva, sanitation, radiology, linen & laundry, etc. affecting the public health system. Our government has cleared Rs.1,624 crore payments to revive vital health schemes.

44. Our government has also made significant strides in the implementation of key health initiatives aligning with the manifesto commitments. The existing NTR Vaidya Seva is providing quality healthcare to every family and is also providing hassle free services in private hospitals to all the poor and middle-class families. As part of this scheme, our government is planning to implement in the next financial year insurance-based health coverage of Rs.25 lakh per family. We are already providing good healthcare with supply of medicines, sanitation, etc.

I propose to allocate Rs. 19,264 crore for Health, Medical & Family Welfare Department for 2025-26.

Panchayat Raj and Rural Development

"A country's development is incomplete unless its villages are strong, self-sufficient, and empowered."

- Deendayal Upadhyaya

45. The previous regime abandoned its responsibility to address the needs of rural areas. Instead of focusing on basic needs like roads and drinking water, which are people's rights, there was diversion of local body funds, which impacted the rural economy and eroded the status of gram panchayats.

46. Under the guidance of Hon'ble Deputy Chief Minister Sri Pawan Kalyan garu, our government is making strides in rural development with an aim to improve living standards of the people. With active participation of the people, Comprehensive Gram Panchayat Development Plans have been prepared and 30,000 works comprising CC roads, BT roads, cattle sheds, etc. sanctioned. 4,300 km of CC roads were sanctioned, of which 3,000 km are completed and 1,300 km is in the final stage of completion. As a result, rural areas are witnessing revival of economic activities, employment generation and cleaner environment.

47. The previous government had totally neglected the Smart LED Street Lighting program for five years. We have revived this program by paying Rs. 150 crore towards the pending bills.

48. Since the launch of Jal Jeevan Mission from 15th August 2019 to 2024-25, the previous regime utilized only Rs.2,255 crore of central share in spite an allocation of Rs.13,499 crore due to non-release of state share on time. States like Chhattisgarh, Jharkhand, Gujarat, Odisha, etc. had spent more than AP even with lower allocation from the Centre in 2023-24. Our government took initiative to revive the scheme. We are thankful to the Government of India which, upon our request, has extended the timeline of the scheme to 2028. We aim to cover all 95.44 lakh rural households for supplying drinking water from sustainable surface water reservoirs.

49. Under MGNREGS, 72 lakh wage seekers from 45.30 lakh households were provided wage employment. Our government is laying approach roads for farms benefitting farmers. Under the Swacchh Bharat Mission, all villages will take up solid & liquid waste management activities and transform into clean & model villages.

50. We inherited unbearable neglect of infrastructure and basic amenities in rural areas. The villages roads in the State were pothole ridden. In a time when every village is getting connected, the connectivity of our villages was affected due to pothole ridden roads. Now, rural roads constructed under PMGSY, Andhra Pradesh Rural Roads Connectivity Project, NABARD are providing socio-economic gains to the people by improving access to markets and increase in daily wages. PM-JANMAN is being implemented to provide connectivity to PVTG habitations in tribal areas by way of all-weather roads.

I propose to allocate Rs.18,847 crore for Panchayati Raj & Rural Development Department for 2025-26.

Urban Development

51. Efficient urban planning is very important in view of the rapid demographic changes taking place. Emerging cities should be well equipped with the necessary infrastructure to meet the rising demands for urbanisation.

52. The previous regime had killed the spirit of local self-governance by centralising the payments for municipalities wherein, even the bills for construction

of drains were cleared at the Secretariat level. With this there was decentralisation of destruction, but centralisation of bill payments. To implement the idea of Hon'ble Chief Minister to give financial independence to municipalities, from 1st April 2025, we will delink the payment mechanism of municipalities from the State government, giving them financial independence and restoring the spirit of local self-governance. This is a revolutionary decision to increase the efficiency of local bodies through financial independence.

Amaravati - The People's Capital

53. Amaravati was envisioned to be the People's Capital for a state that had lost its capital city due to bifurcation. Having accepted Amaravati as capital city in the past, the same was opposed when they came to power and they also started destruction of Amaravati. We have to remember the struggle of Amaravati farmers against this destructive policy. I am happy to announce that we are ready to start the Amaravati project on a grand scale. Our aim is to develop Amaravati not only as a city, but also a growth engine leading the development of the State.

54. Just as Mumbai is crucial for Maharashtra, Hyderabad for Telangana to drive growth, we have to build Amaravati to drive AP's economy forward. Our government is working with the support of Hon'ble Prime Minister Sri Narendra Modi garu to develop Amaravati into an economic powerhouse like Hyderabad and Mumbai, with world class infrastructure, investments and employment opportunities. I have to remind this house that the previous government has told that three capitals decision was because the government could not fund Amaravati. However, our government, without providing directly from state resources, is restarting the capital city project. The financing for Amaravati has been secured through the Government of India with World Bank, Asian Development Bank and HUDCO. With this, Amaravati has proved to become a self-financing capital city project without state budget assistance, as announced by Hon'ble Chief Minister.

55. Our government has stopped the burden of user fees for waste collection in municipalities. In this context, I would like to bring to the notice of this house that the criticism of user fee for waste collection proved to be true through the historic decision of the people in June 2024. The previous government has not only left "debt", but also "83 lakh ton waste" for us. Our government is marching forward in the direction of Swachh Andhra. 204 Anna Canteens have been started which serve subsidized food to the urban poor.

I propose to allocate Rs. 13,862 crore to the Department of Municipal Administration & Urban Development for 2025-26.

Housing

56. The previous regime did not pay Rs. 4,737 crore for housing schemes impacting nearly 4 lakh beneficiaries. For house construction, our government has decided to provide additional financial assistance Rs.50,000 to SCs and Rs.75,000 to STs.

57. As promised in the manifesto, our government has completed 1.15 lakh incomplete houses for weaker sections during the last 7 months. It is proposed to complete more than 7 lakh houses under ongoing PMAY schemes by March, 2026. Also, 2 lakh houses will be handed over by APTIDCO by June 2025.

I propose to allocate Rs. 6,318 crore to the Housing Department for 2025-26.

Water Resources - Towards a drought proof Andhra Pradesh

"If there is magic on the planet, it is contained in water"

-Loren Easley, American Anthropologist

58. The irrigation sector was grossly neglected by the previous regime. The farmers of Rayalseema and North Coastal Andhra who were waiting for water, were deceived. The previous regime didn't even care about the field channels in villages. We have even encountered washing away of dams, which did not bother the previous regime. In our case, our government was so committed that we took care of the damaged Tungabhadra dam gates overnight. There was a huge pendency of bills of more than Rs.10,000 crore which crippled the progress of all irrigation projects. This includes the long pending Neeru-Chettu bills which were withheld by the previous regime as part of vendetta politics. The stalled projects have been revived by clearing pending payments to the tune of Rs.4,600 crore. The balance bills will be cleared in due course.

59. Our government firmly believes that the Polavaram Project will transform the lives of our citizens with inter-generational benefits and will change the fortunes of both Rayalseema region and North Coastal districts. It has the power to shape the future, protect agriculture and make Andhra Pradesh a water-secure and drought free state. Our government has secured Rs.12,157 crore from the

Central government to support the first phase of the project. The project has progressed 73 % so far and is scheduled to be completed by 2027.

60. Nearly 2000 TMC of water from Godavari flows into the sea, while the Rayalseema area suffers from drought. Towards achieving the ambitious goal of drought-proof state by utilising these waters of Godavari, Hon'ble Chief Minister has planned the mega Polavaram - Banakacherla river linking project and he is exploring all possible financing options to fund this multi- billion rupees project. This project will transfer 200 TMC of flood water from Godavari River to Banakacherla head regulator through a link canal and fulfil water demand in drought prone Rayalseema region and other water shortage districts of Andhra Pradesh. Let us wish his dream becomes reality.

61. Clearance of pending payments coupled with good governance has ensured that progress of several projects is back on track. This includes the Handri Neeva Sujala Sravanthi Project, Pula Subbaiah Veligonda Project, Chintalapudi Lift Irrigation Project, and B.R.R. Vamsadhara Phase II of Stage II which are under different stages of completion.

I propose to allocate Rs. 18,019 crore for Water Resources Department for 2025-26.

Industries and Commerce

62. We have heard about dropouts from schools. During the previous regime, not just dropouts from schools, the industries also dropped out. Employment and jobs also dropped out. Such leaders of the previous regime now dropped out from the house. It is not far to see that they would be dropped out from public life. Many industries were chased away from the State, creating a sense of fear amongst the business community. The previous regime kept more than Rs. 11,000 crore pending dues for incentives to industries, MSMEs, SC & ST entrepreneurs, etc. Out of this, our government has cleared Rs. 377.73 crore already.

63. We once talked about Ease of Doing Business but now, Hon'ble Chief Minister is focussing on Speed of Doing Business. We worked hard then that every household should have one IT employee, but now we are moving ahead with the goal that every family should have one entrepreneur.

64. Two industrial nodes Orvakal and Kopparthi have been approved by Gol for development with financial assistance. Four new nodes - Mulapeta, Donakonda,

Chilamathur and Kuppam - have been designated for development under the Industrial Corridor Development Program.

65. To accelerate industrial growth and build a robust investment ecosystem, our government has unveiled a series of forward-looking policy initiatives. Our government has secured investment commitments worth Rs. 6.3 lakh crore with potential of 4 lakh jobs. The major investors include NTPC Green Energy Ltd., ArcelorMittal Steel Company, NHPC, BPCL, Reliance Industries, LG Electronics, TCS, Tata Power, Greenko Group, Hero Future Energies, Ecoren Energy. At this juncture, I have to make a special mention of Hon'ble Minister Nara Lokesh garu, who played an important role in bringing Arcelor Mittal Steel Company to the State, and is also focusing on bringing reputed companies to establish Data Centres in the State.

I propose to allocate Rs. 3,156 crore to the Industries & Commerce Department for 2025-26.

Energy

66. Under the previous regime, the power sector was ruined from the day of swearing-in itself when cancellation of Power Purchase Agreements was announced. The State suffered losses of more than Rs 1.29 lakh crore due to tariff burden, rising debts and inefficient governance. Due to reckless cancellation of PPAs by the previous regime, the State had to purchase high-cost electricity, placing a heavy burden on the people through true-up charges.

67. AP's energy sector is now undergoing a transformative revival under the visionary leadership of Hon'ble Chief Minister. Our goal is to make AP a Green Hydrogen Hub with an aim to contribute a third of India's total output by 2030. The AP Integrated Clean Energy Policy 2024 will focus on promoting renewable energy by establishing Renewable Energy Manufacturing Zones, attract Rs. 10 lakh crore investments and create 7.5 lakh both direct and indirect jobs.

I propose to allocate an amount of Rs. 13,600 crore to the Energy Department for 2025-26.

Transport, Roads and Buildings

68. The neglect and lack of maintenance by the previous regime left the State's roads in disrepair, reversing years of infrastructure progress. The Mission Pothole-Free Andhra launched to restore road conditions has made remarkable progress. Out of the 20,059 km taken up for repair, work in 17,605 km is completed in just three months.

69. Additionally, double-lane connectivity from District headquarters to Mandal headquarters and between adjoining Mandal headquarters is being undertaken. This includes the widening of 2,522 km of roads and the construction/reconstruction of 464 bridges under the AP Mandal Connectivity and Rural Connectivity Improvement Project and AP Roads and Bridges Reconstruction Project.

I propose to allocate Rs. 8,785 crore to the Department of Transport, Roads and Buildings for 2025-26.

Tourism, Sports and Culture

70. In the tourism sector, our government is driving growth with the Andhra Pradesh Tourism Policy 2024-29, which grants industry status to tourism. Rushikonda Beach has retained its prestigious Blue Flag certification for environmental standards. Additionally, iconic tourism projects like Akhanda Godavari and Gandikota have been sanctioned, enhancing the State's appeal as a top-tier destination. Our government is also committed to build a thriving sports culture and promoting athletic excellence through the Andhra Pradesh Sports Policy 2024-29. This aims to strengthen grassroots participation, enhance professional training, and position Andhra Pradesh as a leading hub for sporting talent.

I propose to allocate Rs. 469 crore to Youth Advancement, Tourism and Culture Department for 2025-26.

Home

71. The previous regime's neglect left the police force demoralized and ineffective, allowing lawlessness and the menace of narcotics to grow unchecked. The previous regime handicapped our police force by not paying even the maintenance cost to access basic forensic services. To boost the morale of the Police Force, all the pending bills relating to SLS, ASLS, GPF, APGLI, Medical Reimbursement, etc. which are more than Rs. 920 crore, are being cleared in a phased manner. Out of this, Rs.250 crore worth of pending bills were cleared recently. The Group Personal Accident Insurance Policy, withheld for two years by the previous regime, has been reinstated. Under the Modernization of Police Force scheme, Rs. 61.20 crore which was pending since 2020-21, was released in October 2024.

72. To bolster law and order and provide employment, the recruitment process for 6,100 police constables is underway. To counter the menace of ganja, the Elite Anti-Narcotics Group of Law Enforcement (EAGLE) has been established to prevent the cultivation and trafficking of ganja and other drugs. With the rising threat of cybercrime, plans are in motion to establish a Cyber Police Station in every district. Our government is working to procure vehicles to make the police force more agile.

I propose to allocate Rs. 8,570 crore for the Home Department for 2025-26.

Revenue

73. The AP Land Titling Act was brought by the previous government in a hurry without due diligence. On vigorous public demand, we have repealed the Act, giving relief to people from fear on their land ownership. Our government conducted Revenue Sadassulu in 17,403 villages to resolve land issues at village level, resolving 90,315 petitions so far. Our government launched a proactive initiative for suo-moto caste verification and made available all families caste certificate online. Reverification of freehold lands was taken up and completed. Gramsabhas were conducted in 6,688 resurvey completed villages to redress grievances and maintain up to date spatial data.

Labour

74. A working committee has been constituted for determining the modalities and methodology for implementation of Chandranna Bima Scheme for primary bread earners of BPL families. Lands have been identified at Guntur, Sricity, Kurnool, Penukonda, Atchutapuram, Srikakulam and Nellore for construction of ESI Hospitals. In principle approval has been accorded for upgradation of ESI Hospital, Tirupati from 50 to 100 beds.

Other Initiatives

With the guidance of Hon'ble Chief Minister, following other important initiatives are being brought by our government.

Viability Gap Funding

75. Budget has terms like revenue expenditure, receipts, deficits, allocations which are confusing to the common people. It is our responsibility to present the budget in a manner that is well understood by everyone.

76. Capital expenditure in layman terms means a farmer purchasing land for agriculture, digging a well or a bore well in his farm. Such capital expenditure will grow crops and provide income. Similarly, capital expenditure for government means expenditure on irrigation, roads, dams, etc. which gives returns in future. This is the goal of capital expenditure. One example, an investment of Rs.1,600 crore on Pattiseema Project gave a return of Rs. 44,000 crore to the farmers in the State. This is real capital expenditure useful for the people which is prioritised by our government.

77. Our capital expenditure is not meant to build palaces worth hundreds of crores or print pictures on survey stones with Rs. 650 crore. This is actually personal expenditure, disguised as capital expenditure by the previous regime. This is the difference between the policies of the previous regime and the current regime in spending every rupee.

78. To overcome the resource constraints, we have planned innovatively to take up large capital expenditure projects. I am glad to announce the innovative Viability Gap Funding Scheme for Public Private Partnership (PPP) projects for up to 20 % of the project cost to any Department, beyond the existing budgetary allocation. I propose to establish a corpus of Rs. 2,000 crore dedicated for the VGF scheme.

Real Time Governance

79. Under the previous regime, transparency and ease of governance was absent. Our government has entered into MoUs with Google, TCS, Meta, etc. The MoU with Google will accelerate adoption of artificial intelligence in various fields including healthcare and also give support to the start-up ecosystem in the State. Through the MoU with Meta, Whatsapp Governance has been launched with 159 services. Efforts are in place to integrate as many citizen services as possible with Whatsapp Governance.

Development of Telugu Language

***"Telugu delayanna desambu Telegenu
Telugu vallabhunda Telugokanda
Ella nrupulu goluva eruguvee basadi
Desa bhasha landhu Telugu lessa."***

- Krishna Devarayalu

80. Telugu, our mother tongue and one of the classical languages, has a rich literary tradition dating back centuries. Mother tongue keeps one connected to native culture and also enhances clarity of thought and learning. Several Telugu poets, writers and scholars have contributed through their works to Indian culture, literature and arts. We recognise the importance of Telugu in preserving and propagating the cultural heritage of Andhra Pradesh. I propose to allocate Rs. 10 crore for the development and promotion of Telugu language.

Navodayam 2.0

81. The Navodayam program, implemented in 2016, was a success. Now, our government has launched the Navodayam 2.0 program with the aim of making Andhra Pradesh free of illicit liquor, drugs, and ganja. The government will engage with reputed organisations which are implementing deaddiction programs and spread awareness among people about ill effects of alcohol, especially the youth, to protect them from the menace of addiction. I propose to allocate Rs. 10 crore for this program.

Ratan Tata Innovation Hub

82. Our government will establish the Ratan Tata Innovation Hub in Amaravati to foster innovation, create entrepreneurial ecosystems, and mentor startups in the region. It will be linked with five other zonal centres, each supported by a prominent business group, and facilitate technology and skill upgradation in emerging sectors.

Pollution Free Andhra

83. The hazard of pollution is evident from the situation in Delhi. Our government is taking measures to prevent Andhra Pradesh from going in that direction. This is being done through promotion of green energy and also initiatives to increase the green cover to 50%. With these measures, we strive to become a net zero economy.

Accounts 2023-24

84. The finance accounts finalized by the Accountant General of Andhra Pradesh show a revenue deficit of Rs. 38,682 crore, and a fiscal deficit of Rs. 62,719 crore, which was 2.72 % and 4.41 % of the GSDP respectively, for FY 2023-24.

Revised Estimates 2024-25

85. The revised estimate for revenue expenditure for FY 2024-25 is Rs. 2,24,342 crore, and for capital expenditure it is Rs. 24,072 crore. The revenue deficit for 2024-25 is around Rs. 48,311 crore, whereas the fiscal deficit is around Rs. 73,362 crore. The revenue deficit is 3.01 % and fiscal deficit is 4.57 % of GSDP.

Budget Estimates 2025-26

86. For the financial year 2025-26, I propose an expenditure of Rs. 3,22,359 crore, with revenue expenditure estimated at Rs. 2,51,162 crore, and capital expenditure at Rs. 40,635 crore. The estimated revenue deficit is around Rs. 33,185 crore and the fiscal deficit is around Rs. 79,926 crore. The revenue deficit will be around 1.82 % and fiscal deficit will be around 4.38% of GSDP.

Conclusion

87. Andhra Pradesh, under the leadership of Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu, is ushering in a new era of governance-built on Healthy, Wealthy, Happy society. Andhra Pradesh, today, has the momentum. Our target of Swarna Andhra @ 2047 is ambitious, but possible. The progressive transformation taking place in Andhra Pradesh since last year gives us all the reasons to be optimistic and move forward with confidence and pride.

88. In 1944, Subhas Chandra Bose boldly declared to the members of the Indian National Army,

"Give me blood, and I shall give you freedom."

This declaration inspired the fight to gain independence. In difficult times, great leaders motivate their people and take them along to a better future. In this context, we may recall the words of Mahakavi Sri Sri,

***"Nenu saitam prapanchagniki samidanokkati aahuthichanu
Nenu saitam Vishwa srushtiki asruvokati dharaposanu"***

With this inspiration, under the leadership of Hon'ble Chief Minister Sri Nara Chandrababu Naidu garu, let each of us join our hands to achieve our Swarna Andhra Pradesh.

With these words, I now commend the budget to the august House for approval.

Jai Andhra Pradesh

Jai Hind